

erdélyi riport

H E T I   H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 20. (524.) SZÁM – 2014. MÁJUS 30.

Európa választott **AKTUÁLIS**

Határon átnyúló
alkuk **HÁTTÉR**

Kollár-Klemencz László,
Kistehén együttes **INTERJÚ**

A szárhegyi Lázár-kastély ügye

Kilakoltatott művészet

A Váradi Törzsasztal vendége Karádi Eva

eszméletörténész,
a *Magyar Lettre Internationale* c. európai kulturális folyóirat
szerkesztője, aki filozófiát, régióelméletet, szociálanropológiát
tanít a budapesti egyetemen, részt vesz a *Visegrad Insight*
c. nemzetközi folyóirat szerkesztésében, az Európai Kulturális
Alapítvány projektjeiben, az Európai Elsőkönyvesek Feszt-
iváljának szervezője, a Szépírók Társaságának tagja, és nem
utolsósorban Varró Dániel József Attila-díjas költő mamája.
Karádi Évával **Kőrössi P. József** beszélget

„Az én mamám lapszerkesztő szegényke,
a kellő pillanatban mondja, hogy: 'na, most!',
ismeri Esterházyt, Parti Nagy Lajost,
a Kukorelly Bandiról nem is beszélve.”
(Varró Dániel)

2014. június 6., péntek 19.00

Silent kávézó,
Moszkva utca 8.
Sonnenfeld palota

A rendezvény szervezője
a **Várad** folyóirat

tartalom

12

11

21

24

26

HETI MÉRLEG

4–7 A hét hírei, Müzli, Hír plusz komment
Szűcs László: Győztesek és barátságok

AKTUÁLIS

8–10 Cseke Péter Tamás, Parászka Boróka:
Európa választott

HÁTTÉR

11–13 Cseke Péter Tamás: Határon
átnyúló alkuk – Bukarest kezébe adták a HU-
RO programokat

RIPORT

14–17 Szilágyi Aladár: Kilakoltatott
művészet – Lakat került a kiürített szárhegyi
Lázár-kastély kapujára

HELYZETKÉP

18–20 Lengyel László: A magyar
betegség II.

TÉKA

21 Parászka Boróka: Nézd, amit nem látsz
– Bán Zsófia könyvéről

NÉZŐPONT

22 Szilágyi Aladár: Nagyvárad fegyvertelen
forradalma
23 Sike Lajos: Dózsa, a rablóvezetés?

JELENSÉG

24–25 Tasnádi-Sáhy Péter: Húsz év,
ezeröttszáz szavaltat – a borosjenői Horváth
Béla szavaltóversenyéről

INTERJÚ

26–27 Tasnádi-Sáhy Péter: „Az erdélyi
közönség megtalált magának” – Kollár-
Klemencz László, a Kistehén zenekar
énekes

TÁRSADALOM

28–29 Kustán Magyarai Attila: Erdély szerepe
a holokausztban

MOZIMUSTRA

30 Kustán Magyarai Attila: Virtuális
szerelmek

CÍMLAPFOTÓ: EGYED UFÓ ZOLTÁN

ERDÉLYI RIPORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 20. (524.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSÁK:

GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KÖRÖSSI
P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC,
SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN,
VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL

DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),
MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Egy nappal az elutasításról** szóló hír után kiderült, a *Kolozsvári Magyar Napok* és a *Vásárhelyi Forgatag* mégis kap támogatást a Nemzeti Kulturális Alaptól (NKA). A döntést L. Simon László, az NKA leköszönő alelnöke közölte. A Kolozsvári Magyar Napok 15, a Vásárhelyi Forgatag 7 millió forint támogatásban részesül. L. Simon bejelentése azután látott napvilágot, hogy Orbán Viktor magyar kormányfő szatmári villámlátogatása során találkozott Kelemen Hunor RMDSZ-elnökkel.

■ **A kormány nem köt újabb hitelmegállapodást** a Nemzetközi Valutaalappal (IMF) – jelentette ki Liviu Voinea költségvetési miniszter. Voinea szerint Romániának nincs szüksége újabb megállapodásra, amelyből 2009 óta hármat is kötött az IMF-fel, az Európai Bizottsággal és a Világbankkal. Szerinte ezzel Románia azt a jelzést adja, hogy gazdasága meg erősödött. Bukarest 2009-ben 20 milliárd euró értékű, kétéves futamidejű készenléti hitelmegállapodást kötött az IMF szervezésében, majd 2011-ben 5 milliárd euró értékű hitelszerződésben állapodott meg.

■ **Nyílt levelet írt több civil** szervezet a tanügyi tárcának, a civil társadalom beleszólását kérve az új tankönyvek szerkesztésébe. Az aláírók szerint több tankönyvet is használnak az iskolákban, amelyek diszkriminálnak, gyűlöletet keltenek. Főleg a vallástankönyvekről van szó, amelyekből a gyerekek azt tanulják meg, hogy nem szabad játszani más vallású vagy nem vallásos gyerekekkel. Egyes természettudományi tankönyvek a kreacionizmust tudományos elméletként tálalják.

Magyar-magyar csúcs Szatmáron

Orbán Viktor magyar kormányfő és Kelemen Hunor kormányfőhelyettes, az RMDSZ elnöke közös felhívással fordult, az erdélyi magyar közösség tagjaihoz, hogy vegyenek részt az EP-választáson. A két politikus Szatmárnémetiben folytatott megbeszélést. Az Orbán és Kelemen vezette küldöttségek megbeszélésén a választással kapcsolatos felhívás mellett felvetődött, hogy együtt szeretnék tovább erősíteni a román-magyar kapcsolatokat, és ebben kiemelkedő szerep hárul az RMDSZ-re. A két

fél kiemelt figyelmet fordít a gazdasági együttműködésre, továbbá a romániai magyar oktatásra, ezen belül a magyar nyelvű szakoktatásra.

Orbán Viktor miniszterelnök elmondta: több oka is van annak, hogy találkozott Szatmárnémetiben az RMDSZ elnökével. „A legnyilvánvalóbb a vasárnapi európai parlamenti választások, mert ezen az RMDSZ és a Fidesz-KDNP egymást kölcsönösen támogatják, hiszen túl azon, hogy magyarok vagyunk, ugyanahhoz az európai politikai családhoz is tartozunk. Kielezett küzdelem körvonalazódik az európai néppárt és az európai szocialisták között, éppen ezért a

Fidesz, a KDNP és az RMDSZ azért dolgozik, hogy erős Európai Néppárti frakció legyen a következő 5 évben is. Ez pedig csak akkor sikerülhet, ha mind a Fidesz, mind az RMDSZ jó eredményeket ér el, ehhez pedig arra van szükség, hogy a magyar emberek menjenek el szavazni” – fogalmazott a miniszterelnök.

Meglepetés lehet az EB elnök?

Herman Van Rompuy, az Európai Tanács elnöke, ismételt utalt arra az eshetőségre, hogy az európai parlamenti (EP) választások után nem feltétlenül az európai pártcsaládok által előzetesen kiválasztott „csúcsjelöltek” közül kerül majd ki az Európai Bizottság elnöke.

A Lisszaboni Szerződés értelmében az Európai Bizottság új elnökét, José Manuel Barroso utódját az EP-választások eredményének figyelembe vételével kell megválasztani, mégpedig úgy, hogy az Európai Tanács teszi meg a jelölést, az Európai Parlament pedig egyszerű többséggel választja meg a tisztség betöltőjét.

Van Rompuy hangsúlyozta, hogy az általa vezetett testület jogi értelemben nem feltétlenül az európai pártok által megnevezett csúcsjelöltek közül köteles kiválasztani, hogy kit jelöl majd. Azt mondta, a kiválasztott személynek „nagy többséget” kell majd élveznie az Európai Tanácsban, és „többséget” az Európai Parlamentben.

A két legnagyobb európai pártcsalád az előrejelzések szerint az új összetételű EP-ben is a legtöbb mandátumra számíthat. A kereszténydemokrata, jobbközép irányzatú néppártiak Jean-Claude Juncker volt luxemburgi kormányfőt, a szocialdemokraták pedig Martin Schulzot, az EP eddigi német

műzli

Egy szakállas hír

Az Eurovíziós Dalfesztivál nyertesét, az osztrák Conchita Wurstot okolja a szerbiai ortodox egyház vezetője az országban pusztító árvizekért. Irinej Gavrilovic pátriárka szerint ez az isten büntetése a homoszexualitás európai tolerálása miatt. Az egyházi vezető példaként hozta fel a „szakállas énekesnő” győzelmét a nemzetközi dalfesztiválon. Az utóbbi napok áradásai miatt emberek haltak meg, 80 ezer hektár termőföld kerül víz alá, és az áradást követően a földcsuszamlások okoztak problémát Nyugat- és Közép-Szerbiában. A víz épületeket, utakat, vasútvonalakat tett tönkre.

Csak azt nem értjük, hogy az Úr haragja miatt a szerbekre sújtott le. Ha csak azért nem, mert Irinej pátriárka is szakállas.

elnökét jelölték az Európai Bizottság élére. A liberálisok jelöltje Guy Verhofstadt volt belga miniszterelnök.

Romániában járt Joe Biden

Románia és az európai NATO-szövetségesek számíthatnak az Egyesült Államokra, a NATO-országok soha sincsenek egyedül – közölte Joe Biden, az Egyesült Államok alelnöke egy Bukarest melletti légi támaszponton, külön hangsúlyozva, hogy Barack Obama elnök üzenetét tolmácsolja. Az amerikai alelnök kétnapos látogatásra érkezett Romániába. Első útja a román légierő otopeni-i légi támaszpontjára vezetett, ahol közös hadgyakorlaton részt vevő román és amerikai katonák, valamint az Irakban és Afganisztánban elesett román katonák családtagjai előtt mondott beszédet. Az alelnöki repülőgépről öltönyben leszálló Biden már katonai zubbonyban lépett be a fogadására berendezett repülőgép-hangárba, ahol egy csapatszállító repülőgép és két katonai helikopter elé felállított szónoki emelvényről szóló vendéglátóihoz, de nemcsak hozzájuk intézte szavait. „Oroszország nemcsak Ukrajna szuverenitását sértette meg, hanem a huszadik század alapelvét is, miszerint soha többé nem szabad ez európai határokat erőszakkal megvál-

toztatni. Elítéljük a Krím félsziget illegális elfoglalását, és ha Oroszország folytatja Ukrajna destabilizálását, akkor növelnünk kell az Oroszországra nehezedő nyomást” – jelentette ki Biden. Joe Biden később Traian Băsescu román államfővel és Victor Ponta miniszterelnökkel folytatott megbeszélést, majd Ciprusra látogatott.

Vajdaság legújabb statútuma

Jelentős szavazattöbbséggel elfogadta a szerb parlament a Vajdaság új statútumára vonatkozó javaslatot Belgrádban. Pásztor István, a vajdasági képviselőház elnöke a tervezet előterjesztésekor azt mondta: kiegyensúlyozott javaslatról van szó, amely különböző elképzeléseket ötvöz, ezért politikai szempontból senki sem tekintheti magát győztesnek vagy vesztesnek.

A 194 képviselőből 186 támogatta a dokumentum elfogadását. A legjelentősebb változások a tartomány végrehajtó szervének elnevezésére és a Vajdaság jelképeinek használatára vonatkoznak. A Vajdaság kormányát ezentúl tartományi kormánynak lehet csak nevezni, Újvidék pedig nem a tartomány fővárosa, hanem adminisztratív központja lesz.

A módosításra azért volt szükség, mert a szerb alkotmánybíróság decemberben az

hír+komment

Elfogadja a Nemzeti Liberális Párt szatmárnémeti szervezetének meghívását, hogy visszatérjen a pártba – jelentette ki Călin Popescu Tăriceanu volt kormányfő, a szenátus elnöke. Tăriceanu Ovidiu Silaghi volt miniszter kampányát erősíteni utazott Szatmárra, Silaghi viszont közben nem a PNL, hanem a szocdem pártszövetség színeiben pályázik arra a parlamenti mandátumra, amelyről ő maga mondott le egy EP-képviselői tisztség reményében. Maga Tăriceanu is a baloldal segítségével lett a felsőház vezetője, miután pártjából kilépett.

Javasoljuk, hogy a román párttagkönyveket újjáhasznosítható anyagból készítsék.

ország alaptörvényével összeegyeztethetetlennek minősítette a statútum szövegének kétharmadát. Pásztor István emlékeztetett arra, hogy 25 év alatt ez már a harmadik statútuma Szerbia északi tartományának. Szerinte a vajdasági autonómia kérdése „nem elsősorban kisebbségi kérdés, mert a tartomány több mint 70 százalékát szerbek alkotják”. Amennyiben az autonómia kérdése a bizalom kérdése a többség és a kisebbség között, akkor ez inkább a „szűkebb Szerbiában” élő szerb többség és a Vajdaságban élő szerb kisebbség közötti bizalom kérdése.

A politikus korábban úgy értékelte: a szimbolikus, látszólag jelentéktelen változtatások mögött értékek vannak, így mindenki számára elfogadható, racionális döntések születnek a Vajdaság statútumának átírásakor.

Az AB nem adott igazat Pontának

Elutasította az alkotmánybíróság a kormányfő beadványát, amivel Victor Ponta azt próbálta elérni, hogy nyilvánítsák alkotmányellenesnek Traian Băsescu beavatkozását az európai parlamenti és időközi parlamenti választási kampányba.

A miniszterelnök azért panaszkolt be az államfőt, mert Băsescuról olyan fotók jelentek meg, amelyeken a Népi Mozgalom Párt (PMP) választási pólóját viseli, és a párt tisztségviselőivel együtt mutatkozik. Az elnök szerint neki is szabad voksolni és a maga részéről a PMP-re adja szavazatát.

A miniszterelnök szerint az elnöknek joga van szavazni, de nem vehet részt a kampányban, miként a bírák, ügyészek, magas rangú állami tisztvi-

röviden

■ **A romániaiak 60 százaléka bízik** abban, hogy a NATO megvédi az országot egy fegyveres konfliktus esetén, és közel ötven százalékuk egyetért a védelmi minisztérium költségvetésének növelésével. A megkérdezettek negyede úgy véli, a NATO semmiféle védelmet nem nyújt Romániának, egyharmaduk pedig ellenzi a védelmi kiadások növelését. A romániaiak kétharmadát aggasztja Oroszország és Ukrajna konfliktusa.

■ **Megemelnék az állami gondozott** gyermekeknek járó napi pénzkeretet, közölte a társadalmi párbeszédért felelős miniszter, Aurelia Cristea. Több minisztérium közösen dolgozza ki a tervezetet, ami lehetővé teszi az állami gondozottak járulékának növelését, amit 2008 óta nem emeltek. Cristea szerint legalább 33 százalékban kellene növelni az állami támogatást, ez az összeg is csak az infláció mértékét fedi. A 33 százalékos emelés után az állami támogatás napi 8 lej lenne a 3 évesnél kisebb intézeti gyerekek esetében, 11 lej a 4-17 évesek, valamint a 18-26 éves fiatalokéban is.

■ **A magyar Országház** homlokzatáról és az ülésteremből is eltűnt az EU-zászló. A homlokzaton ki van tűzve a székely zászló, az ülésteremben nem. Kövér László házelnök döntése alapján került a székely zászló az EU-lobogó helyére az épület homlokzatán. Az ülésteremben lévő EU-zászlót ugyanazért szedték le, mint a külsőt: a legtöbb középülettel szemben itt nem kötelező kitűzni. A sajtóiroda szerint „a székely zászló a homlokzatra kitűzve jelzi a nemzeti szolidaritást, nem merült fel az ülésteremben való elhelyezésének a szükségessége.”

▷ **selők, tanárok, katonák** sem tehetik, mert azonnal elveszítenék állásukat. A beadvány arra hivatkozott, hogy az államfő viselkedése „alkotmányos intézményi konfliktust” idézett elő a kormány és a kampányba beavatkozó elnöki hivatal között.

Toni Greblă alkotmánybíró szerint az alkotmánybíróság nem azt mondta ki, hogy az elnöknek szabad kampányolni. Kifejtette: sem a kormánynak, sem az alkotmánybíróságnak nem hatásköre azt vizsgálni, hogy az államfő viselkedése sérti-e az alkotmányt. Ezt a parlament állapíthatja meg, ha úgy értékeli, az államfő nem tesz eleget közvetítői szerepének.

Augustin Zegrean, az alkotmánybíróság elnöke korábban úgy nyilatkozott: nem lehet senkit sem megfosztani a véleménynyilvánítási jogtól, még az államfőt sem. 2007-ben az alkotmánybíróság már hozott egy döntést, miszerint az államfőt is megilleti a politikai véleménynyilvánítási szabadság – tette hozzá a taláros testület elnöke.

Kínába áramolhat az orosz gáz

Aláírták a 30 évre szóló orosz-kínai földgázszállítási szerződést Sanghajban.

A Gazprom orosz állami energetikai cég és a kínai állami kőolaj- és földgázvállalat, az CNPC vezetői az évi 38 milliárd köbméter orosz földgáz Kínába szállításáról szóló megállapodást Vlagyimir Putyin orosz és Hszi Csin-ping kínai államfő jelenlétében írták alá (fotó). A bejelentést követően 2 százalékkal nőtt a Gazprom részvényeinek ára.

Alekszej Miller, a cég vezérigazgatója közölte: az orosz-kínai gázszállítási szerződés értéke 400 milliárd dollár. Miller a gáz köbméterenkénti árát nem fedte fel, arra hivatkozva,

hogy az üzleti titok. A Kínába irányuló orosz földgázexportról szóló megállapodásról több mint tíz éve kezdtek tárgyalni. A szerződés szerint a Gazprom 2018-tól szállít földgázt Kelet-Szibériából Kínába, amely a kelet-ázsiai ország jelenlegi éves fogyasztásának a negyede. A csővezeték építését még nem kezdték meg.

Korábbi hírek szerint a Gazprom és a CNPC sokáig nem tudtak megállapodni a földgáz áráról. Moszkva szeretne legalább 350 dolláros árat elérni ezer köbméterenként. Nem hivatalos információk szerint Peking alig több mint 300 dollárt fizet a Türkmenisztánból érkező földgáz ezer köbméteréért.

Oroszország arra törekszik, hogy diversifikálja gázexportját. Különösen azóta, hogy az ukrajnai válság miatt a Gazprom európai ügyfelei alternatív földgázbeszerzési források után néznek. Az Európában fölhasznált gáz egyharmada orosz import, ennek fele Ukrajnán keresztül jut el a vevőkhöz.

Putyin euroázsiai uniót emleget

„A politikai eszközként használt gazdasági szankciók végső soron az azokat kezdeményező országoknak fog ártani” – jelentette ki Vlagyimir Putyin orosz elnök a Szentpétervári Gazdasági Fórumon,

ami a World Economic Forum orosz alternatívája próbál lenni. Putyin vállalatvezetők előtti beszéde azért rendkívül fontos, mert az orosz üzleti szféra meg lehetőséggé aggódik az országuk ellen bevezetett szankciók miatt. Oroszország ezen tőkepiaci reakciókkal kombinált hatások miatt nagyon valószínű, hogy recesszióba zuhan az év első negyedében. Az infláció 7,3 százalékra emelkedett áprilisban, míg a rubel annyira gyengülésnek indult, hogy az orosz jegybanknak intervencióval kellett reagálnia. A kellemtelen gazdasági körülmények ellenére Putyin Ukrajnával kapcsolatos kemény kiállása népszerűséget hozott a számára. Ráadásul a média függetlenségének felszámolásával az orosz elnök megerősítette a helyzetét. Az üzleti vezetők előtt az orosz elnök úgy fogalmazott, hogy a most kialakult konfliktus nem Oroszország, hanem az ukrán helyzet miatt van, ahol egyesek visszaélnék a pozíciójukkal. Putyin erősen kritizálta a nyugati hatalmakat és az ukrán kormányt, majd bejelentette terveit egy eurázsiai unióval kapcsolatban. Elmondása szerint ennek az uniónak Oroszország és Kína lenne a „szíve”.

Lázár János vinné a diákokat

„Remélem, csak egy téves, elhibázott nyilatkozat volt, és nem a magyar

kormány álláspontját tükrözi” – kommentálta Király András oktatási államtitkár a magyar miniszterelnökséget vezető államtitkárnak azt a kijelentését, miszerint határ menti romániai magyar diákokkal lehetne orvosolni a magyarországi iskolák krónikus létszámhiányát.

Lázár János erről Nagylakon beszélt. Azt mondta, kíváncsún tartaná, ha a magyarországi kistélepüléseken működő óvodák átmene-tileg felmentést kaphatnának a minimum létszámot megszabó előírások alól, amíg a kormányzat családpolitikai intézkedéseinek eredményei jelentkeznek. „Meg kell vizsgálni, miként lehet biztosítani a lehetőséget arra, hogy a határ túloldalán élő magyar nemzetiségű családok gyermekeit az itteni óvodákba, iskolákba méltányossági alapon felvehessék, akár akkor is, ha nincs magyarországi bejelentett lakcímük” – mondta az államtitkár.

Király András szerint Lázár János bizonyára nem gondolta át a javaslatát. „Egy ilyen kezdeményezés rengeteg hátsó gondolatot vet fel” – tette hozzá. Szerinte a magyarországi diák létszámhiányra nem a határon túl, hanem Magyarországon kell megtalálni a megoldást. „Számunkra is nagy gond a létszám alatti osztályok működtetése, sok helyen kinkeservvel sikerül csak megőrizni egy csoportot vagy osztályt” – fogalmazott az oktatási államtitkár. Az Arad megyei oktatási intézmények vezetői az utóbbi években már szembesültek azzal, hogy nemcsak a iskolák elszippantó ereje nagy a magyar családok gyerekei körében, hanem egyre többen közele magyarországi települések iskoláiban folytatják tanulmányaikat, főleg a nyolc általános elvégzése után. Arad megyében leginkább a Körös-közben elterjedt az „átiratkozás”.

Új lista a versenyképességről

Tavaly még Magyarország volt a jobb, ám időközben csak két helyet, míg Románia hetet lépett előre a svájci IMD gazdasági intézet által készített, az országokat versenyképességük alapján rangsoroló idei listán, amelyet az Amerikai Egyesült Államok vezet.

A rangsort összetett kritériumrendszer alapján állítják össze, figyelembe veszik a gazdaság általános teljesítményét, az adott ország infrastrukturális állapotát, az üzleti- és a kormányzati hatékonyságot. Minden ország értékelése 300 kritériumból áll össze: ezek kétharmada statisztikai adat, egyharmaduk pedig, egy 4.300 vállalatvezető megkérdezésével végzett közvélemény kutatásból származik.

Az első tíz hely összetétele egyetlen pontban tér el az egy évvel korábbitól: Qatar a 10-ről a 19-ik helyre csúszott vissza, Dánia ellenben a 12-ről a 9-ik helyre tornázta fel magát. Az első 22 pozíciót kivétel nélkül a világ leggazdagabbjai közé számító országok foglalják el. Kína a 23-ik, megelőzve Izraelt (24.), Franciaországot (27.) és Belgiumot (28.).

A lista 60 szereplője közül Románia versenyképessége fejlődött a leginkább.

Magyarország a tavalyi évhez képest két helyet lépett előre, megelőzte Kolumbiát és Ukrajnát, s jelenleg a 48-ik. A régió szinte valamennyi országa előtte áll a rangsorban. Szlovákia a 45., Lengyelország a 36., Csehország pedig a 33. Romániát és Magyarországot olyan egzotikus államok is megelőzik az IMD-listán mint Thaiföld (29.), Kazahsztán (32.), Indonézia (37), Mexikó (41) és a Fülöp-szigetek (42), viszont a Dél-Afrikai Köztársaságot, Brazíliát, Görögországot, Bulgáriát és Horvátországot mindketten megelőzik.

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

Győztesek és barátságok

Úgy tűnik, állandósul egy trend Európában, minél inkább növekszik az Európai Parlament szerepe, annál kevesebben hajlandók arra, hogy részt vegyenek az európai parlamentben őket képviselni hivatott politikusok megválasztásában. Folytatódott egy másik folyamat, nő azok száma, illetve aránya az EP-ben, akik finoman szólva euroszeptikus, valójában az Unió ellen fellépő szervezet képviseletében lesznek jelen Brüsszelben.

Amiben Románia és Magyarország eltér a nagy átlagtól: mindkét országban egy bizonyos párt szerezte meg az országnak járó EP-mandátumok legalább felét. Itt véget is érnek a hasonlóságok, hiszen miközben a magyar választók többsége egy jobboldali, az EU-val szemben kritikus párt jelöltjeire szavazott, s további 15 százalékuk egy szélsőjobboldali pártra, a maradék alig egyharmadon osztozhatnak a baloldali erők; addig Romániában negyven százalék feletti eredményt produkált a baloldali PSD pártszövetsége, mögöttük a bejutási küszöböt átlépő valamennyi vetélytárs egyértelműen európai kötődésű, minimum eurorealista jelölteket küldhet a közös törvényhozásba. S amíg a legtöbb tagállamban előretörték a szélsőjobb vagy szélsőbalos megoldásokat kínáló pártok, a romániai szélsőjobb üdvöskéje, a Nagy-Románia Párt az egy százalék közelébe tudta letornászni magát. (Ha már bukásról van szó, nem lehet más szóval jellemezni a magyar szocialisták szereplését.)

Hasonlóan a felvidéki magyarokhoz, feltehetően az RMDSZ is két politikust küldhet a néppárti frakcióba, mely ismét a legnagyobb európai frakció lehet, ha a végleges adatok alapján is megelőzi a szocialistákat. A visszaosztás meglehetősen ugyan a harmadik tulipános mandátumot is, ami már egy magabiztos győzelemként könyvelhető el, hiszen Románia ama kevés állam közé tartozik, ahol nőtt az EP-választási kedv. Akkor, amikor az őszi elnökválasztás előszele megélenkítette a román pártok szavazóinak az érdeklődését, a korábbi eredményeket megőrizni nem kis fegyvertény. S látva egyes magyar lakta megyék részvételi arányait, azt is mondhatjuk, még vannak tartalékok. Kérdés az is, mekkora hatása volt annak, hogy az Erdélyi Magyar Néppárt fű alatt a Forța Civică (Polgári Erő) támogatása mellett kötelezte el magát, Mihai-Răzvan Ungureanu alakulatának urnabiztosokat szállítva, s a rájuk való szavazásra is buzdítva titkon. A romániai magyar politikai állapotok szempontjából öröndetes, hogy a két év múlva esedékes önkormányzati választásig nincs olyan jelentős megmérettetés, amiben közvetlenül érdekeltnek lennénk, s ez akkor is igaz, ha az RMDSZ állít saját jelöltet. Tehát a Szövetség építkezhet, áthangolhatja azokat a területi szervezeteit, amelyek mostanság gyengébben muzsikálnak. Nem lesz könnyű a járgányt irányban tartani, mi-
kor egyfelől van egy magát túlnyerő hazai, baloldali koalíciós partner, s van egy magát ugyancsak túlnyerő, minden korábbinál több beleszólást igénylő magyarországi társ. Ebben a helyzetben is igaz lehet, az ellenfelekkel nem volt nehéz elbánni, a gondot a nagy barátságok kezelése jelenti.

Európa választott

Akár három képviselői mandátumra is számíthat a visszaosztás révén az RMDSZ Európai Parlamentben az exit poll adatok szerint. Az országos részvételi arány nagyobb volt, mint öt éve, ám a becslések szerint a magyarok 2009-hez képest kevesebben mentek el szavazni. CSEKE PÉTER TAMÁS választási összefoglalója.

Az urnáktól távozók nyilatkozatai alapján készült felmérések (lásd *keretes írásunkat*) szerint a szavazatok 6-7 százalékát kapta a vasárnapi európai parlamenti választásokon, így várhatóan legalább két képviselőt küldhet az EU törvényhozói testületébe az RMDSZ, Winkler Gyula és Sógor Csaba jelenlegi EP-képviselők személyében. A Szatmár megyei időközi választásokon az RMDSZ jelöltjének, Nagy Szabolcsnak nem sikerült mandátumot szereznie.

A liberálisok a nagy vesztesek

Az alig több mint 32 százalékos részvétel mellett Victor Ponta miniszterelnök vezette Szociáldemokrata Párt (PSD) magabiztosan győzött: két kisebb szövetségesével alkotott választási szövetsége az érvényes voksok 41-43 százalékát szerezte meg. Ha a hivatalos eredmények megerősítik az exit poll adatokat, akkor Románia 16 szociáldemokrata, 10 néppárti (az RMDSZ-t is beleértve), 5 liberális, és egy független képviselőt küld az

EP-be. Euroszkeptikusnak vagy szélsőségesnek minősített párt nem szerzett mandátumot, a Corneliu Vadim Tudor-féle Nagy-Románia Párt 3 százalék alatti eredményt ért el.

A választások legnagyobb vesztese az év elején ellenzékbe vonult Nemzeti Liberális Párt (PNL), amelynek eredményét 13-15 százalék körülre taksálták a vasárnap esti felmérések. Crin Antonescu pártelnök korábban többször azt ígérte, lemond, ha a liberálisok húsz százalék alatt szerepelnek. Politikai források

Az RMDSZ vezetői és jelöltjei a vasárnap esti exit poll eredmények bejelentése után

Winkler Gyula újabb mandátumot nyert az Európai Parlamentben

szerint elképzelhető, hogy Klaus Johannis szebeni polgármester váltja Antonescut a PNL élén.

A Demokrata Liberális Párt 11-12 százalékra esett vissza, a Traian Băsescu államfő védnökségével idén alakult Népi Mozgalom Párt (PMP) 6-7 százalékot szerezhet. Függetlenként juthat be az EP-be Mircea Diaconu színművész, a PNL-ből kilépett volt kulturális miniszter. A felmérések szerint nem haladta meg az öt százalékos küszöböt a Mihai Răzvan Ungureanu volt miniszterelnök vezette jobbközép Polgári Erő (PC) és a populistá Dan Diaconescu Néppárt (PPDD).

Urnazárásig az RMDSZ szövetségi elnöki hivatalában és kampányirodájában kissé komor volt a hangulat, mert a központi választási iroda által közölt adatok rossz híreket hoztak: a magyarok lakta megyékben az országos átlagnál gyengébbek voltak a részvételi arányok. Estére az adatok valamelyest javultak e tekintetben. Az urnazárás után közölt adatok szerint 32,16 százalék volt a részvétel a vasárnapi választásokon, városban 28,69, vidéken 36,88 százalék ment el szavazni. A legnagyobb a szavazási kedv Olt megyében (46,57 százalék), a legkisebb Máramaros megyében (25,31) volt. A jelentősebb arányban magyarok lakta megyék közül Hargita (35,68 százalék), Bihar (34,82), Szilágy (33,73) és Szatmár megyében (32,65) nagyobb a szavazási kedv az országos átlagnál. Kovászna megyében 30,52, Maros megyében 29,88, Kolozs megyében 29,97 százalékos volt a részvétel. Öt éve, a 2009-es EP-választásokon 27,2 százalék volt a részvétel.

Exit poll adatok: 6 és 7 százalék között az RMDSZ

A vasárnap esti urnazáráskor négy közvélemény-kutató is közölt exit poll adatokat. CSCI-adatok: PSD-UNPR-PC – 43, PNL – 14, PDL – 12, PMP – 7, RMDSZ – 6 százalék. Operations Research-adatok: PSD-UNPR-PC – 42,4, PNL – 13,3, PDL – 11,5, PMP – 6,3, RMDSZ – 6,2 százalék. IRES-adatok: PSD-UNPR-PC – 41, PNL – 14, PDL – 10, RMDSZ – 7, PMP – 6 százalék. CURS-adatok: PSD-UNPR-PC – 41,01, PNL – 14,92, PDL – 11,82, RMDSZ – 7,1, PMP – 6,7 százalék. A felmérések 4 és 6 százalék közötti eredményt jósolnak Mircea Diaconu független jelöltnek, aki így mandátumot nyert. A Szatmár megyei 2-es számú választókerület képviselői mandátumát a PSD-UNPR-PC baloldali választási szövetség jelöltje, Ovidiu Silaghi nyerte a szavazatok 47 százalékával az urnazárás után közölt exit poll adatok szerint. Az RMDSZ jelöltje, Nagy Szabolcs 24 százalékos eredményt ért el. Bölöni László, az RMDSZ jelöltje nyert a Brassó megyei Apáca község időközi polgármesteri választásán, a szavazatok 53%-át szerezte meg. A korábbi polgármester, Bölöni Gyula tavaly április 25-én hunyt el.

Kelemen megemlítette Orbán segítségét

A szövetségi elnöki hivatalban tartott eredményvárón az RMDSZ politikusi megkönnyebbültlen vették tudomásul az exit poll adatokat. Kelemen Hunor szövetségi elnök sajtótájékoztatóján arról beszélt, hogy a szövetség akár három képviselőt is küldhet az Európai Parlamentbe. A politikus jónak ítélte az RMDSZ szereplését; úgy

Szélsőjobb: siker és kudarc az EP-választás

Ellentmondásosan alakul az idei európai parlamenti választás a kontinens térképén, Hollandiában buktak, Franciaországban győztek a szélsőjobb politikusok. Új együttműködéseknek nyithat teret az EP. **PARÁSZKA BORÓKA** tudósítása a német fővárosból.

Feszült kampányzáró hét után magas részvételi aránnyal zárult az EP-választás Németországban: bár a CDU-CSU 36 százalékos győzelmét prognosztizálták urnazáráskor, a konzervatív oldal szavazóinak bő egy százalékát elvesztette. A Martin Schulz vezette szocdemek a második helyen végeztek, a szavazatok 27 százalékát érték el, szavazótáboruk a legutóbbi választásokhoz képest 6

százalékkal nőtt. A zöldek tíz, a liberálisok 3 százalék körüli eredményre számítanak a szavazófülkék zárásakor, az utóbbiak az idei EP választások nagy vesztesei, 11 százalékról zsugorodott a rájuk voksolók köre. A magas részvételi aránnak több oka volt. A konzervatívok és a szociáldemokraták bár egymással szemben versenyeztek, konszenzus volt a két nagy párt között arról, hogy a választások téje a szélsőséges erők visszaszorítása. Erős kampányanyagokkal, személyesen szólították meg a szavazókat, visszatérő szlogen volt: „mindegy kire szavazol, csak a nációra ne”. Olyanok is részt vettek a választási felkészülésben, mint Rainer Hess, az auschwitz-i koncentrációs tábor parancsnokának, Rudolf

Hessnek az unokája, aki szélsőségekkel szembeni aktív fellépés fontosságára figyelmeztette a németeket.

Nácimentes övezetek A széleskörű társadalmi összefogás mozgósító erővel bírt, de a szélsőjobb számára is felhajtó erőt jelentett: akiket sem a mérsékelt jobboldal, sem a baloldal nem tudott visszatartani, az NPD-re szavazott. A náci pártként számon tartott szervezet egy képviselőt küldhet a brüsszeli parlamentbe, sikerét a bevándorlásellenes politikára és a török munkavállalókkal szembeni fellépésre alapozta. Mandátumhoz juthat még Németországban több kis párt is, így az állatvédők, a családokat képviselők is küldhetnek

▷ vélte, az megfelelt a várakozásoknak. Az exit poll adatokra alapozva úgy vélekedett: a töredékszavazatok újraosztása során az RMDSZ megszerezheti a harmadik mandátumát is. A szövetségi elnök szerint az erdélyi magyar szavazók ezúton is megerősítették, hogy az RMDSZ mind az önkormányzatokban, mind a parlamentben, mind az Európai Parlamentben hiteles képviselője az erdélyi magyarságnak. Kelemen Hunor köszönetet mondott a mindazoknak, akik elmentek szavazni, illetve azoknak, akik segítettek a szövetség kampányát. Megemlítette, a Magyar Polgári Párt (MPP) is segített a mozgósításban. Külön említette azt a segítséget, amelyet Orbán Viktor

Az Európai Parlament várható összetétele

Európai Néppárt (EPP): 211
Szocialisták és Demokraták (S&D): 193
Európai Liberálisok és Demokraták Szövetsége (ALDE): 74
Zöldek/Európai Szabad Szövetség (Greens/EFA): 58
Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR): 39
Egyesült Európai Baloldal - Északi Zöld Baloldal (GUE/NGL): 47
Európai Szabadság és Demokrácia (EFD): 33
Független: 40
Továbbiak: 56

miniszterelnök nyújtott a kampány végén. Hozzátette, természetes volt ez a támogatás, hiszen az RMDSZ is, a Fidesz is az Európai Néppárt tagja. – Ha a magyarországi választásokon

azt mondtuk, hogy fontos a részvétel, ugyanez az üzenet érvényes volt az EP-választások előtt is. Készek vagyunk segíteni egymást, amikor ez szükséges – közölte Kelemen Hunor.

Az erdélyi magyarság 2007-ben (Románia EU-csatlakozásakor) és 2009-ben is számarányát messze meghaladva vett részt az EP-választásokon, és mindkét alkalommal három képviselőt juttatott a brüsszeli testületbe. 2007-ben a függetlenként induló Tőkés László és az RMDSZ versenye, 2009-ben az RMDSZ és az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács összefogása mozgósította a közösséget.

Magyarország: hat párt szerzett mandátumot

A vasárnapi európai parlamenti választáson a Nemzeti Választási Iroda (NVI) előzetes adatai szerint, a szavazatok 99,99 százalékának összeszámlálása után a pártokra leadott szavazatok száma a következő: FIDESZ-KDNP 1.191.163 (51,49 százalék), Jobbik 339.501 (14,68 százalék), MSZP 252.494 (10,92 százalék), Demokratikus Koalíció 225.762 (9,76 százalék), Együtt-PM 167.012 (7,22 százalék), LMP 115.957 (5,01 százalék). A leadott szavazatok alapján a mandátumok megoszlása a következő: FIDESZ-KDNP: 12, Jobbik: 3, MSZP: 2, Demokratikus Koalíció: 2, Együtt-PM: 1, LMP: 1.

▶ egy-egy képviselőt, de sikerrel jár a német kalózpárt is. Az ok: nincs bejutási küszöb.

A kampányhajrában több tüntetés is zajlott Berlinben, rendszeresen összeszólalkoztak a szélsőjobb és baloldali szimpatizánsok, a politikai viták szó szerint az utcán folytak. A náci szervezetekkel szembeni fellépést a német fővárosban élők jelentős hányada támogatta. Berlin utcáin több helyen láthatóak plakátok, amelyek „nácimentes övezetet” jelölnek, üzletek kirakatában is fel-fel tűnik a „nácikat nem szolgálunk ki” üzenet. Az SPD az Alexanderplazra szervezett választási nagygyűlésén felvonult a rendőrség, és „profi” tüntetők is részt vettek. Amikor a Martin Schulz által vezetett demonstrációt provokátorok próbálták megzavarni, náciellenes jelszavakat hirdető táblákkal körülvették az ellentünteteket, eltakarták az elutasított jelszavakat, hangos kiabálással lehetetlenítették el a megszólalásaikat. A rendőrség akadályozta meg, hogy a konfliktusok verekedéssé fajuljanak. Egy szélsőjobbos tüntető azt a fényképezőgépet is elvette, amellyel az *Erdélyi Riport* számára rögzítettem a történéseket: a készüléket a helyszínen rendőr szolgáltatta vissza.

Két oldalról támadva A baloldali tüntetők Martin Schulzon a transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerség, a TIPP támogatását kérték számon. A kritikusok szerint ez a multinacionális cégek érdekeinek kiszolgálását biztosítja az USA-ban és az Európai Unión belül. A befektetők érdekei érvénye-

Baloldali tüntetők veszik körbe a szélsőjobbosokat

A kampányzárón Martin Schulz két irányból is éles támadásokkal nézett szembe: a szélsőjobbról, és a szociáldemokraták-nál radikálisabb baloldali részéről érkezőkkel

sülnének a nemzeti élelmiszerekre és termékekre vonatkozó biztonsági előírásokkal szemben, a kulturális és klímapolitikában, az információszabadságot érintően és az adatvédelemben is. Több baloldali párt, szervezet, szakszervezeti tömörülés is szembefordult az SPD-vel emiatt, a kampányzárón tehát Schulz két irányból is éles támadásokkal nézett szembe: szélsőjobbról, és a szociáldemokratáknál radikálisabb baloldali részéről is. Az SPD listavezetője, és a párt többi megszólalója arra hívta fel a tüntetők figyelmét, hogy Európa, az ukrajnai válság, és az unióellenes erők megerősödése miatt is nehézségekkel néz szembe, és most ennek a krízishelyzetnek a kezelése élvez elsőbbséget, az általa vezetett szervezet pedig arra törekszik, hogy megőrizze az európai közösség nyitottságát és toleranciáját.

Le pen nyert Franciaországban a németországi folyamatokkal ellentétes tendenciák határozták meg az EP-választás eredményét. A Marine Le

Pen vezette Nemzeti Front 25 százalékos eredményt ért el, ez a párt vált a francia választások győztesévé. A második helyen az UMP, a konzervatív népi mozgalom végzett. Az urnazáráskor 19 százalékos eredményt becsültek az előrejelzések szerint, ez tíz százalékkal kevesebb, mint az öt évvel ezelőtti választások idején. Radikális törés ez a jobboldalon, azt jelzi, hogy amíg a mérsékelt szavazataik egyharmadát elvesztették, a szélsőjobboldal támogatottsága négyszeresére nőtt. A szocialisták 14 százalékot kaptak, így övük a harmadik hely az idei megmértetésben, de ez visszalépést jelent: két százalékot vesztek a 2009-es teljesítményhez képest.

Wilders veszített A németeknél gyengébben szerepeltek a francia zöldek, a szavazók 8 százaléka döntött mellettük. Marine Le Pen sokkoló sikere mellett a holland szélsőjobb veresége okozott meglepetést. Geert Wilders Szabadságpártja csak az ötödik helyet szerezte meg. Fej-fej mellett szerepeltek a baloldali-liberálisok és kereszténydemokraták 15 százalékos szavazati aránnyal, 12 százalékot értek el a jobboldali liberálisok is. A muszlim szélsőségesekkel szemben fellépő Szabadságpárt kudarcát azzal magyarázzák, hogy a magas francia és német részvételi arányhoz képest Hollandiában kevesen, mindössze 37 százalék járt el urnához. Wilders jelezte: ha tovább folyik a holland szélsőjobb belpolitikai térvészése, Brüsszelben keresztül keresnek maguknak szövetségeket, és ez átrendezheti az európai szélsőjobboldali pártok együttműködését is. Azt nem tudni, ez mit jelenthet: biztos, hogy a nyugat-európai és kelet-európai pártok között nem jó az együttműködés. Tavalay Wilders határozottan elhatárolódott a „rasszistának” nevezett Jobbiktól. Az elmúlt hónapokban a svéd demokratákkal, az olasz Északi Ligával, a belga Flamand Érdekek keresték a közeledést. Bár az utóbbi években nem volt jó kapcsolata a hollandoknak a francia Nemzeti Fronttal, Marine Le Pen sikere elég volt a közeledéshez, várható, hogy az új Európai Parlamentben ez a folyamat tovább folytatódik.

A román nagykövetségen egyszerűbb volt szavazni

A berlini román nagykövetségen többségében fiatalok járultak az urnákhoz vasárnap, ottjártunk idején Németországban dolgozók és tanulók adták le szavazataikat. A voksolás zavartalanul folyt, fennakadással nem érkezett jelentés. Több szavazó is érkezett, aki átutazóként fordult meg a német fővárosban, de éltek a lehetőséggel, hogy részt vehetnek az EP-választásokon.

A magyar nagykövetségen nehezítette a szavazást, hogy a románnal ellentétben csak a regisztrált választópolgárok szavazhattak. Azokat, akik csak az áprilisi magyarországi parlamenti választásokra regisztrálták magukat, nem engedték voksolni, a részvételt májusban újra kérvényezni kellett. Ottjártunkkor egy fiatal magyar férfi hagyta el a nagykövetség épületét, neki nem volt szerencséje. „Évek óta Németországban élek, szavazhattam volna német listára is, de ragaszkodtam a magyarhoz, ezért utaztam ma több száz kilométert. Úgy tűnik, hiába. Biztos tudták, kire nem szavaztam volna.”

Bukarest kezébe adták a HU-RO programokat

Határon átnyúló alkuk

Magyarországon belpolitikai viták tárgya volt, hogy a Fidesz-kormány átadta a határon átnyúló román-magyar uniós együttműködési program irányítását Bukarestnek. CSEKE PÉTER TAMÁS annak járt utána, hogy mi állt a budapesti döntés háttérében.

Koncepcióbeli nézetkülönbségek, kölcsönös bizalmatlanság és presztízscsaták miatt kis híján jelentős uniós forrásoktól estek el a román-magyar határ menti települések, mert éppen a 2014-2020-as költségvetési cik-

lus pénzhívásainak előkészítése közben veszélybe került az együttműködési EU-program. Az Európai Unió ilyen jellegű második legnagyobb programját végül a román és a magyar fél közötti kompromisszummal sikerült megmenteni úgy, hogy irányítását – hét év után – Magyarország átadta Romániának. Ugyanígy járt el a Fidesz-kormány a szlovák-magyar határ menti program esetében is: átadta az irányítását Pozsonynak. Csakhogy a magyarországi ellenzék szerint, ha Románia és Szlovákia rendelkezik a pénzek felett, kérdéses, hogy az ott élő ma-

gyar közösségek érdekében használják fel a forrásokat.

Gentlemen's agreement született „Az a jövőben válik el, hogyan működik román irányítás alatt ez a program. Egyelőre az a fontos, hogy megmenekült, hiszen több száz millió euró lehívása volt a tét” – nyilatkozta az *Erdélyi Riportnak* egy névtelenséget kérő RMDSZ-es politikus, aki jól ismeri a programot veszélyeztető román-magyar nézeteltérések háttérét.

Mint megtudtuk, az együttműködési program története Románia uniós csatlakozása előtti időszakra nyúlik vissza. Akkor még PHARE-CBC (Cross Border Cooperation) néven futott, utána átalakult területi együttműködéssé, CBC-HU-RO néven. E programnak kezdetektől volt egy irányító hatósága és egy szakmai titkársága: előbbi felügyeli a pénzhívási folyamatot, a másik a lebonyolító szerv, amely ellenőrzi például azt, hogy határidőkre, a formai követelményeknek megfelelően adják le a pályázatokat. Románia 2007-es csatlakozásakor Budapest és Bukarest kormányközi megállapodással abban egyezett meg, hogy 2013-ig az irányító hatóság és a szakmai titkárság egyaránt Magyarországon lesz. A megállapodás szerint mind a két ország megnevezte a saját intézményrendszerén belül a programért felelős minisztériumot (román részről ez a fejlesztési lett), kinevezték a nyolc határ menti megye képviselőit, illetve a programkiíráshoz kapcsolódó szakminisztériumok képviselőit. Megegyeztek, hogy a két kormányzati képviselőnek vétőjoga van, tehát a döntéseket közösen hozzák. Emellett a két fél között született egy gentlemen's agreement is. E szerint, mivel Magyarországra került az irányító hatóság és a szakmai titkárság, utóbbi vezetője legyen egy erdélyi magyar szakember, aki ismeri mind a két nyelvet. Ki is neveztek egy ilyen szakembert, Szávics Petrát, az európai uniós alapok minisztériumának jelenlegi RMDSZ-es államtitkárát.

Szávics Petra: nem az a tét, hogy ki irányít

A szakmai titkárság éléről történő leváltását Szávics Petra (fotó) nem kívánta kommentálni lapunknak. Az államtitkár azonban azt mondja: tapasztalatai alapján nem annak van tétje, hogy a rendszert ki irányítja, inkább annak, hogy a két ország intézményei és a program végrehajtásába bevont szereplők között milyen az együttműködés, milyen a kommunikáció, mekkora a kompromisszumkészség. „Ez nem egyik vagy másik ország programja, hanem közös program, melyet közösen kell megvalósítani, s ebből elsősorban a határtérségben élő emberek, közösségek kell profitáljanak. A közösen van a hangsúly, ezen múlik a program sikere, és erre kell nagyobb hangsúlyt fektetni a következő program megvalósítása során” – fogalmazott.

Tájékoztatása szerint a program irányító hatósága eddig annak az uniós elvnek volt Magyarországon, hogy mindig a régebbi tagállam látja el ezeket a feladatokat. Arról közösen döntenek a felek, hogy az egyes pénzügyi ciklusban megvalósított programhoz kapcsolódóan hol vannak ezek. „Sok program esetében Európa-szerte alkalmazzák a rotációs elvet, ha egyik ciklusban az egyik ország látta el az irányító hatóság szerepét, a következő időszakban az intézmény a másik országba kerül” – magyarázta.

▶ **Leváltották Szávicz Petrát** A program lebonyolításával kapcsolatos gondok a Fidesz 2010-es hatalomra jutásával kezdődtek. Szakmai titkárságát sok más uniós programhoz hasonlóan hosszú ideig a VÁTI nonprofit Kft. működtette, ám kormányváltáskor a Széchenyi programirodához került. Rövid időn belül a Fidesz-kormányzat „kibillentette” tisztségéből Szávicz Petrát, s helyére szintén egy erdélyi, ám Magyarországon élő szakembert, Kalapáti Magdolnát nevezte ki. Budapestnek ez a lépése nem tetszett Bukarestnek. „A román fél jogosan érezte úgy, hogy sérelem érte, hisz egy szóbeli megállapodást felrúgtak a magyarok” – magyarázta az RMDSZ-es politikus. Emellett az utóbbi években történt magyarországi átalakítások súlyosan érintették a programot, és ezt a román fél folyamatosan jelezte. Többször kellett újraírni a szerződéseket, mert Magyarországon változott a partnerek jogi státusza.

Arról is viták kezdődtek, mire költség a felek a közös pénzt, azaz a mintegy 250 millió eurós uniós forrást. Budapestnek ez presztízskérdés volt, mert ezekből az uniós pénzekből lehetett határ menti közösségi fejlesztési projekteket indítani, olyan beruházásokat (például határ menti utak korszerűsítését), amelyek a

Török László, Nagyszalonta polgármestere (jobbra) Szabó Ödön képviselővel a Szalonta-Sarkad bicikliút avatásán

A románok attól tartottak: ha Budapesten marad az irányító hatóság, akkor ez a program részben magyar-magyar programmá változik, a határ menti magyar közösségeket erősíti

program határ menti jellegét erősítik, olyan fejlesztési projekteket, amelyek a térség gazdaságát kapcsolják össze. Ebbe azonban a román fél nem egyezett bele, inkább az egészségügyi, szociális együttműködésre fektette a hangsúlyt, nem a határon átvezető, inkább a megyei utakat akarta korszerűsíteni, olyan projekteket támogatott, amelyeknek határ menti hatása nincs. Forrásunk szerint példa erre a Menyházát Belényessel összekötő hegyi út korszerűsítése,

amelyre a magyarok joggal reagáltak azt, hogy „rendben, de ennek mi a határ menti hatása?” Egyéb nézeteltérések is akadtak. A magyarok szerettek volna több kisebb pályázatot, a románok kevesebb, de nagy pályázatokat akartak. A romániai oldal nagyrészt önkormányzatokra és állami intézményekre, a magyar pedig inkább gazdasági és civil szereplőkre költené a pénzt.

A bizalmatlanságot növelte, hogy a román fél a kölcsönösségi elvre hivatkozva jelezte: mivel hét évig Magyarország irányította a programot, szeretnék, hogy a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusban Bukarest vennie át az irányítást. Ennek hátterében az is állt, hogy a románok attól tartottak: ha Budapesten marad az irányító hatóság, ez a program részben magyar-magyar programmá változik, a határ menti magyar közösségeket erősíti. Ezzel szemben a magyar fél attól tartott, ha Romániába kerül át az irányító hatóság, az együttműködési program egy belső – román – programmá válhat, amelyből kiszorulnak a határ menti magyar közösségek.

Mi az a határ menti együttműködési program?

A határon átnyúló uniós programok az úgynevezett Európai Területi Együttműködési Programok közé tartoznak, a transznacionális, valamint interregionális programokkal együtt – tájékoztatta az *Erdélyi Riportot* Szávicz Petra. Ezek az EU belső, valamint külső határainál lévő határtérségekben lévő intézmények, szervezetek, közösségek közötti együttműködést támogatják. Az államtitkár elmondta, a magyar-román határtérségben 1996-ban indult meg az első együttműködési program, kísérleti jelleggel. Először fordult akkor elő az EU történetében az, hogy két csatlakozásra váró ország határtérségében kerülhetett sor együttműködésre uniós forrásokból, akkor a Phare CBC előcsatlakozási alapból. Azóta minden pénzügyi ciklusban volt ilyen program, a legutóbbi a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013, melyet az Unió az Európai Regionális Fejlesztési Alapból támogatott, ezt egészítette ki a két ország társfinanszírozása, Magyarország esetében 10, Románia esetében 13 százalékkal. Az Operatív Program szabja meg, mire költethetők az uniós pénzek, a vonatkozó rendeletek és a programterületen végzett szükségletelemzés, valamint a kulcsszereplők bevonásával elkészített programdokumentum alapján. A 2007-2013-as időszakban a programterületen elhelyezkedő – Romániában: Szatmár, Bihar, Arad és Temes megyék, Magyarországon: Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád megyék – intézmények, szervezetek közötti együttműködésre számos területen lehetett finanszírozást kapni, így a határon átnyúló közlekedési vagy kommunikációs infrastruktúra fejlesztésére, környezetvédelemre, üzleti, K+F és innovációs együttműködésekre, közös munkaerőpiaci, oktatási, képzési projektekre, továbbá egészségügyi vagy környezeti kockázatok kezelésére és közösségek közötti együttműködésre irányuló projektekre.

Brüsszel nem akart beleszólni

A kölcsönös bizalmatlanságot az elmúlt hónapokban egyeztetésekkel, kormányközi megbeszélésekkel próbálták eloszlatni a felek. A kiegyezést sürgette, hogy ebben az időszakban zajlik a 2014-2020-as költségvetési

ciklushoz kapcsolódó program stratégiájának a kidolgozása, amelyet az Európai Bizottság határidőkhöz köt. „A román fél folyamatosan ellenszegült a magyar elképzeléseknek. Fennállt az a veszély, hogy ha nem sikerül egyezségre jutni, kifutnak a brüsszeli határidőkből. Ha kifutnak a határidőkből, nincs program” – mondta az RMDSZ-es politikus. Egy darabig úgy is tűnt, koncepcióbeli eltérések és presztízssok miatt nem is lesz megállapodás. „A magyar fél nemzetpolitikájába nyilván nehezen fért bele, hogy egy ilyen eszközt átadjon Bukarestnek, a román fél pedig nem akarta engedni, hogy a program egy nemzetpolitikai eszközzé váljon” – összegezte a konfliktus lényegét forrásunk.

Végül az a kompromisszumos döntés született, hogy a román fél kapja meg az irányító hatóságot és a magyar félnél marad a szakmai titkárság. Ennek az RMDSZ-es politikus szerint az is az előnye, hogy így a szakmai titkárság közelebb van a román-magyar határhoz, mint ha Bukarestbe kerül volna. A program így megmenekült, ám ez a megoldás Budapest szempontjából az előző ciklushoz képest visszalépést jelent. „Így a jelenlegi magyarországi ellenzék nyugodtan mondhatja: lám, mi meg tudtunk egyezni a románok-

Egy HU-RO projekt, útszakasz átadása a román-magyar határ közelében Dombegyházán

Elsősorban a közösön van a hangsúly, és ezen múlik a program sikeressége, és erre kell szerintem nagyobb hangsúlyt fektetni a következő program megvalósítása során (Szávics Petra)

kal, nem politizáltuk át annyira ezt a területet, a Fidesz pedig felrúgta a gentlemen's agreement-et, felrúgott sok mindent a szomszédságpolitikában, és kiengedte ezt a – romániai magyar közösség számára némi védeltséget is biztosító – eszközt a kezéből” – mondta forrásunk. Szerinte a szocialisták joggal mondhatják azt is, hogy ha nem is tudtak előnyt szerezni a magyar közösségeknek a román fél vétőjoga miatt, de azt el tudták érni, hogy hátrány ne érje

őket. „Ha Budapest másképp kezeli ezt a programot az elmúlt három évben, akkor nem jutunk ide” – tette hozzá.

A román-magyar vitát az Európai Bizottság is figyelemmel követte, de nem kívánt beleszólni, mert a programot kormányközi egyezség szerint bonyolítják le. Forrásunk úgy tudja, Brüsszel a magyar álláspontot képviselte volna, mert látta, a román irányítású bolgár-román határ menti programnál forrásvesztés van. „De Brüsszel nem akart beavatkozni, csak azt sürgette, hogy a felek egyezzenek meg” – mondta a nyilatkozó, aki szerint valószínű, hogy a román fél brüsszeli sugallatra fogadta el a kompromisszumot. Az RMDSZ is azt kérte Budapesttől, engedjen a román félnek, s hozzák le az irodát a határ mentére, Békéscsabára.

A kompromisszumért nem rajonganak az érintett megyék önkormányzati vezetői. A program lebonyolításában ugyanis fontos szerepe van a pénzügyminisztériumnak, amely a pénzt utalja a partner-önkormányzatoknak, és a pályázóknak fontos, hogy időben utaljon, és mindig legyen forrás. „A budapesti irányítás alatt nem voltak gondok a pénzek folyósításával. Ám most mindkét országban a megyei önkormányzati vezetők attól tartanak, a román pénzügy esetében nem lesz elég gyors az átutalás” – magyarázta a lapunknak nyilatkozó politikus.

Az ellenzék támadja a Fideszt

Élesen bírálta a magyarországi ellenzék a kormányt amiatt, hogy a határ menti együttműködés uniós forrásainak felhasználását a jövőben nem Magyarország irányítja. Az MSZP frakcióvezető-helyettese, Tóth Bertalan közölte, ha Románia és Szlovákia rendelkezik a pénzek felett, kérdéses, hogy az ott élő magyar közösségek érdekében használják fel a forrásokat. Az ellenzéki politikus szégyenteljesnek nevezte, hogy Orbán Viktor kormánya megteszi ezt a határ menti magyar közösségekkel és több milliárdos fejlesztést önként és dalolva átad a szomszéd országoknak. Szerinte bebizonyosodott, a Fidesz tudatosan azon dolgozik, hogy Magyarország ne juthasson uniós támogatásokhoz. Emlékeztetett arra, hogy az EU április óta az országba irányuló fejlesztési forrásokat befagyasztotta, illetve a Norvég Alap is felfüggesztette a támogatások kifizetését.

A miniszterelnökség előzőleg tudatta, a programok új irányítási rendszerét nem kis túlzással presztízsharc szintereként kezeli, hanem egy eredményesebb forráslelővétel megalapozásaként tekint arra. Szerintük a kérdés most az, hogy „tovább engedjük folyni mindazt, ami az elmúlt hét évben történt, vagy új alapokra helyezzük szomszédjainkkal az együttműködést”. A közlemény felidézte: a Miniszterelnökség öt hónapja vette át a határ menti programok kezelését, és kezdte meg a 2014 és 2020 közötti időszak előkészítését. A programok sikere a részt vevő államok érdekeinek közös megértésétől és a kizárólag öncélt szolgáló, csak az intézményrendszeri pozíciókhoz ragaszkodó korábbi álláspont feladásától függ - fogalmaztak. Valós párbeszédre van szükség akár Romániával, akár Szlovákiával annak érdekében, hogy „kimozdítsuk a holtpontról ezeket a programokat” - húzták alá.

Lakat került a kiürített szárhegyi Lázár-kastély kapujára

Kilakoltatott művészet

Van úgy, hogy nem „az idő vasfoga”, nem is a többségi nemzet értetlensége miatt, hanem a magunk hibájából hagyjuk kihasználatlanul tönkremenni a szellemi, művészi értékeinknek otthont biztosító műemlék-épületeinket. SZILÁGYI ALADÁR riportja.

Ha emlékezetem nem csal, kerekén harminc esztendeje forgolódtam először családosul Gyergyószárhegyen. A Piricske-tetőről ereszkedtünk le, Güdületelen szusszantunk egy jót, majd meg sem álltunk Szárhegyig. Mire leértünk, fölszállt a köd, zavarosan gyönyörködhattunk a Szárhegy más lejtőjén felkínálkozó ferences kolostor, meg a Lázár-kastély látvá-

nyában. Előbb a klostrom falai közt mulattuk az időt, az ott vendégeskedő művészek festményeit, grafikáit ízelgetve, majd a szabadtéri szobrok megtekintése után a kastély udvartérének és termeinek még gazdagabb kincskínálatát szemlélgetve töltöttük el a napot. Ahányszor arra vetődtem, lépésről-lépésre megsejlelhettem az újságíró Zöld Lajos megálmodta, művészcímborái, Gaál András és Márton Árpád által szakszerűen működtetett épületegyüttes megújulásának fázisait, az alkotótábor kép- és szoborgyűjteményének gyarapodását. Mostanában, már néhány esztendeje nem volt alkalmam Gyergyóba látogatni, de az ott táborozó barátainak hála, meg folyóiratunk, a

Várad számára eljuttatott képanyagnak köszönhetően Szárhegygel való távkapcsolatom nem szünetelt. Nyomon követhettem az újabb törekvéseket, az Erős István és Siklódi Zsolt szervezte természetművészeti műhely, a *KorKép* produktumait is. És jó hír volt olvasni tavaly ősszel, hogy a szárhegyiek immár – a náluk rendszeresen táborozó távol-keleti művészek meghívására – Dél-Koreában is megvetették a lábukat, Gyergyószárhegy felkerült az „érdekes helyek” világtalálóságra. Ezek után várható volt, hogy a nemzetközi képzőművészeti élet fősodrába jutva, 2014-ben a hivatalos nevén Kulturális és Művészeti Központ-ként emlegetett hagyományos tábor mël-

BORBOLY CSABA, A HARGITA MEGYEI TANÁCS ELNÖKE

A kastélyt nem lehet sokáig zárva tartani

Kérem, tájékoztassa lapunk olvasóit a gyergyószárhegyi Lázár-kastélyból kitiltott művész tábor ügyének fejleményeiről.

A Hargita Megye Tanácsa alintézményeként működő művészeti és alkotóközpontnak ki kellett költöznie a kastélyból. A költözést egy adott helyzet eredményezte, nem a megyei tanács döntése volt, hanem a kisebbségi tulajdonosok akarata. A célunk viszont az, hogy az alkotóközpont a rendeltetésének megfelelően folytassa tevékenységét, ezért továbbra is megszervezzük a hagyományossá vált rendezvényeket. A szállásra és étkezésére kell megoldást találnunk, de a legfontosabb, hogy a művészek tudják, várjuk őket Szárhegyen, van, ahova visszatérni, új körülmények között alkotni, nosztalgizálni.

Milyen lépéseket tett, tehet a megyei, esetleg a helyi önkormányzat a kérdés megoldása érdekében?

Az ingatlan tulajdonosaival folytatjuk az egyeztetéseket a kastély használatáról, aminek, reméljük, kedvező kimenetele lesz. Bízom benne, hogy a tulajdonosokkal mielőbb egyezsre jutunk. Nemrég találkoztam az egyik tulajdonossal, Liphay Antal Miklóssal, aki újra megerősítette együttműködési szándékát a megyei tanáccsal. Akkor elmondta, keresi a lehetőséget, hogy a kastélyt újra meg lehessen nyitni a közönség előtt, hiszen tudja, a kulturális jelentőségén túl, hány gyergyószárhegyi és közvetve gyergyó-medencei családnak jelent megélhetést, jövedelemkiegészítést. Kész átvenni a kastélyt, és ingyen használatba adni a megyei tanácsnak. Nemrég Budapesten Semjén Zsolt miniszterelnökhelyettesrel is egyeztettem a kastélyt illetően, illetve ismertettem azt az ötletet, miszerint a Lázár-kastélyban létrehozni Erdély Történelmi Múzeumát. Semjén Zsolt támogatásáról biztosított.

Jogilag tisztázódott-e a helyzet?

Osztthatatlan vagyonról van szó, ezért mindegyik örökösnek bele kell egyeznie a kastély használatra adásába. Ha nincs egyetértés, akkor egymás között – akár a bíróság segítségével – meg kell osszák, másként nem rendezhető! El kell mondanom s kiemelem, hogy Liphay Antal többségi tulajdonos mindvégig nagyon pozitívan áll hozzá a kérdéskörhöz, ingyen adja rendelkezésünkre a részét, közös projekteken gondolkodunk, pályázatokon. Tehát a jogi tisztázáshoz ez az út is el fog vezetni, Liphay úr akaraterejének és tisztességes hozzáállásának köszönhetően. Bízom benne.

Az állam, illetve az illetékes intézmények évtizedeken át rengeteg pénzt áldoztak a romos ingatlan helyreállítására. Ha az örökösökkel nem lehet szót érteni, önök nem léphetnek fel kártérítési igényekkel velük szemben?

Sajnos az épület állagának megőrzése nagy erőfeszítést igényel, és ha figyelembe vesszük azt, hogy A

tális alkotás kivételével, amit télvíz idején lehetetlen volt szétszerelni és elmozdítani. A kastély kapujára lakat került, és a ferencrendieknek visszajuttatott kolostor kertjében is bizonytalanná vált az oda komponált plasztikai munkák sorsa. Hogy az immár nemzetközi hírnevet szerzett alkotóközpontot miért kellett felszámolni, Gyergyószárhegy miként kerülhetne a „vesélyeztetett helyek” világkatalógusába, ennek jártam utána.

Halálra ítélt alkotások

Kapva kaptam az alkalmon, hogy a Festum Varadinum hetében ötven táborlakó festményeiből, grafikáiból nyílt kiállítás a Barokk Palotában, a Körösvidéki Múzeum termeiben, és elbeszélgethettem a tárlat anyagát Váradra kísérő Ferencz Zoltán grafikkussal, a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ művészeti tanácsadójával.

tóképpen ünnepelheti meg alapításának negyvenedik, a KorKép pedig a tizedik évfordulóját. De nem ez történt! 2014 januárjában a művészet száműzetett az örökösök által joga-

A kastély zárva a művészek és a turisták elől

FOTÓ: EGYED UFÓ ZOLTÁN

san visszaigényelt Lázár-kastélyból, a négy évtized alatt itt festett, rajzolt közel kétezer képet el kellett szállítani, épp úgy, mint a szoborgyűjteményt is, néhány monumen-

katóriájú műemlékről van szó, az még inkább nehezíti a körülményeket, mivel minden elvégzendő munkát tanulmányoknak kell megelőzniük. Természetesen a tulajdonosok döntési joga, hogy a törvény által előírt kötelezettségek mellett, merre alakítják az épület jövőjét. Mi egyelőre csak remélni tudjuk, hogy megfelelő minőségben tartják fenn ezt a székelység számára szimbolikus értékkel is bíró épületet.

Mi a helyzet a ferences kolostor területén maradt műalkotásokkal?

A ferencesek letelepedésének 350. évfordulója alkalmával felmerült egy keresztút felállításának az ötlete a kolostorhoz tartozó területen, és emiatt a szoborpark elköltöztetését igénylik.

Velük sem lehet megállapodásra jutni?

Egyelőre ötletről van szó, a mikéntje még a jövő kérdése. Szeretnénk egyeztetni a Ferences Renddel, és akár közös, elfogadható megoldást keresni, hogy csak egyes műveket te-

gyünk pár méterrel arrébb, amit még az alkotó művész is elfogadhatónak tart, ezt szeretnénk elérni.

A művelődési minisztérium, személyesen Kelemen Hunor miniszterelnök-helyettes úr nem tud önöknek segíteni?

Amíg a tulajdonjog tisztázatlan, a minisztérium sem tud semmit tenni a kastély érdekében, esetleg pénzt fordítani rá, ugyanúgy, ahogy a megyei tanács sem.

Ha nem juthatnak valamilyen kompromisszumra a felekkel, miként lehet életben tartani, tovább működtetni a 40 esztendeje alapított, immár a nemzetközi művészeti körökben is rangot, elismerést nyert művésztelepet?

Mint korábban is mondtam, nem tevődik fel, hogy megszűnjenek a központ korábbi rendezvényei. Megújult körülmények között, de visszavárjuk az alkotókat. Ne feledjük: a kastélyt nem lehet sokáig zárva tartani, mert a tulajdonosoknak az állagmegóvás kötelessége, azért saját vagyonukkal felelnek. Elvinni pedig

nem lehet innen, tehát előbb-utóbb újra fogja nyitni a kapuit a kastély, mi azon dolgozunk!

Mi lesz a közel kétezer festmény, grafika, illetve a köztéri műalkotások sorsa?

A kastélyból a Schola Vendég-házba szállítottuk a műtárgyakat – festményeket, szobrokat, ahol a fényképezés és leltárba vétel után szakszerűen, száraz környezetben tároljuk. A festmények a kastély udvarán levő raktárból a Schola Vendég-ház állandó hőmérsékletű szobáiba kerültek, méretük szerint válogatva, szakszerűen csomagolva, körültekintően tárolva. Egyes szobrokat az udvarról és a raktárból súlyuk és méretük miatt markológéppel szállítottuk el, de ezeket az értékes alkotásokat is őrzik. Szállításkor megtörtént az állományfelmérés, és minden darabról fénykép készült. Hargita Megye Tanácsa feladatának tekintti, hogy lehetőségei szerint a legjobb körülményeket biztosítsa a műtárgyak tárolását. A műtárgyakat a tervek szerint – szakemberek válogatásában – kiállítják tematikus tárlatokon.

„Az egymás közt is viszálykodó örökösökkel, pontosabban: a kisebb ingatlanrészt visszaszerzett tulajdonosokkal nem tudott egyezsége jutni Hargita Megye Tanácsa. Hatalmas lakbért követeltek. (Szerk. megj.: négyszer nagyobb összeget, mint amennyit a román állam fizet a királyi családnak visszaszolgáltatót Peles kastélyért!). Tudtommal hajdani tulajdonosai, a Lázárok, az 1870-es évek óta nem laktak Szárhegyen, s az 1930-as években már nagyon leromlott állapotba került az épület. Amikor Zöld Lajos és társai munkához láttak, reménytelennek tűnt az álmaik megvalósítása, hiszen egy romhalmazt kellett újjávarázsolniuk. A lovagteremből mogoróbokrok nőttek ki, a falak gerendákkal voltak aládúcolva, nehogy összedőljenek. Így született új zaklatott történelme során immár negyedszer Erdély legszebb későreneszánsz kastélya, amelyik az elmúlt négy évtized alatt nem csupán festők, szobrászok, hanem népművészek táborhelye is volt, három alkalommal írók, költők is táboroztak benne. A lovagterem és a többi helyiség rangos kulturális rendezvények, konferenciák számára is otthont kínált, s a kastély egészében – akár a ferences kolostor – immár évtizedek óta a turisták ezreit vonzotta Szárhegyre. 2014 januárjában

Korábban tanácsüléseket is tartottak a Lázár-kastély egyik termében

FOTÓ: EGYED UFÓ ZOLTÁN

ban irodástul, mindenestül ki kellett költözni, azóta a teljesen kiüresített kastély nem látogatható. Én áprilisban vállaltam el a megbízatásomat, elődeimnek kellett kimenekíteniük a kép- és a szoboranyagot. A képeket a Schola Vendégház helyiségeiben helyezték el, viszonylag jó körülmények között. A vendégház ebédlőjében van kiállítva néhány munka, a legutóbbi tábor anyagából. Az az egyetlen olyan helyiség, ahol állandó kiállítást lehet tartani. Amúgy a teljes anyag – a Váradra hozott ötven festmény és grafika kivételével – raktárakba került. Azóta egyetlen rendezvény, *A Lázár-kastély az idők tükrében* címmel szervezett tárlat volt a helyi kultúrházban,

ahová azokat a munkákat válogatták ki, amelyek a kastélyt ábrázolják. Az egyúttal építészettörténeti krónika is volt, hiszen a táborlakók megörökítették képeiken a felújítás fázisait. A szobrok helyzete bonyolultabb, bár csupán kisebb sérüléseket szenvedtek a leszerelés, elszállítás, raktárba helyezés következtében, és fedett színekbe kerültek, de nem hozzáférhetőek a látogatók számára. A ferencesekkel is folyik egy vita, ők is igénylik a szoborpark nagy részének elköltöztetését, ugyanis egy keresztutat terveznek a helyére. A legnagyobb gond az, hogy annak idején a művészek oda tervezték a tájba illően szobraikat. Amelyik alkotás onnan kitiltatik, még ha nem

LIPTHAY ANTAL TÖBBSÉGI TULAJDONOS

Én átadtam tulajdonrészem használati jogát

Tudtommal nem egységes az örökösök álláspontja a művésztelep felszámolását és jövőjét illetően. Borboly Csaba elnök úr arról értesített, hogy ön teljes mértékben hajlandó az együttműködésre az ügy megoldása érdekében. Ismertetné a helyzet jelenlegi állását?

Az olvasóknak azt kell tudniuk, hogy én már 2014 januárjában átadtam a tulajdonrészem használati jogát Hargita megyének. A szóbeli felajánlás után írásban is aláírtunk egy kölcsönös szándéknyilatkozatot. Hiányzik még a megfelelő szerződés megkötése, ami szintén folyamatban van. A megye szerint csak akkor tud-

ják aláírni, ha a területi megosztás megtörtént. Számomra a művésztelep egy kiváló kezdeményezést jelent, ami az évek folyamán óriási eredményeket halmozott fel. Működését azzal tudtam segíteni, hogy a tulajdonom használatát átadtam. Ettől kezdve Hargita megye és Szárhegy település ügye, a művésztelep sorsa az ő kezükben van. A művésztelep körül fontos kulturális intézmény alakult ki, amelyet fenn kellene tartani, életben hagyni Erdély és Székelyföld számára. Nagyon örülök, ha a kastély továbbra is méltó helyet biztosíthatna ennek a nemzeti kulturális kezdeményezésnek. Ha felkérnek rá, tapasztalataimat,

ötleteimet szívesen az intézmény szolgálatába állítom.

Nem lehetne valamilyen kompromisszumos megoldást találni, ki egyezni a többi örökösrel az immár nemzetközi hírnévnek örvendő alkotótábor további működése érdekében, hiszen a kastély tulajdonosainak is hasznára válhatna az élénk idegenforgalom?

Ami az ön által említett kompromisszumot illeti, én mindenkor nyitottságot mutattam és mutatok az együttműködésre a többi kisebbségi tulajdonossal. Sajnos, ők nem hajlandók együttműködni. A jelen-

kerül raktárba, az akkor is meghal. Hogy egyebet ne említsek, terveink között szerepel a kolostorkert egyik emblemikus darabjának, a Timnován Vid faragta Barátság Kapuja című alkotásnak a restaurálása. El sem lehet képzelni, mi történne, ha el kellene tüntetni onnan, hiszen hajnalban keletről, este nyugatról ragyogja át a Nap... Kitiltatásunk ellenére tovább szervezzük a táborokat, egyebütti. A folytatásra jó példa a mostani nagyváradai jelenlétünk is. Csergő Márta megbízott menedzser megkért arra, hogy tolmácsoljam a köszönetét a Körösvidéki Múzeumnak, és Ujvárossy Lászlónak, hogy az általuk felajánlott partnerség jegyében elindíthattunk egy reményeink szerinti kiállításozaratot. Már tapasztalom, miközben szervezem az újabb táborokat: Szárhegynek akkora neve van, hogy feleannyi energiámba kerül meggyőzni a művészeket, jöjjenek el hozzánk."

Nem lehet eldobni negyven évet Ferencz Zoltán közlése nyomán megkísértem az ügy érintettjeit és érdekeltjeit is megszólaltatni. Volt, aki nem volt hajlandó nyilatkozni, volt, aki ígérete ellenére sem válaszolt villanypostán feltett kérdéseimre. Erős István képzőművész a következőket írta: „Én a magam ré-

A szárhegyi anyagból válogatott nagyváradai kiállítás a Körösvidéki Múzeumban

FOTÓ: REGGELI ÚJSÁG

széről ezt az egészet egy technikai rövidzárlatnak tekintem, melyet ki kell javítani mielőbb. Tervbe vettük egy reprezentatív album nyomtatását. Meg szeretnénk várni az új igazgató kinevezését, hogy tájékozódhassunk erre vonatkozó terveiről. Nem lenne elegáns, ha a Központtól függetlenül indítanánk el a kivitelezést. Eerre csak akkor kerülne sor, ha nem szerepel az új igazgató tervei között a kiadvány megjelentetése. Ha feláll az új stáb, nyilván többet tudunk majd a lehetőségekről, tervekről, de mindenkinek egyértelmű, hogy nem lehet egyetlen gesztussal eldobni a negyven év alatt elért eredményeket. Az elmúlt évek eredményei igazolják, helyes a szakmai

irány, melyen változtatni nem lenne indokolt."

Zöld Lajosról, a művészta-
bor megálmodójáról, a Lázár-kastély
újjávarázsolójáról írta méltatásában
Dávid Gyula: „Mindennek mindene-
se volt. Egyházi hatóságoknál kilin-
cselt a romos kastély átengedéséért,
építőanyagért szaladgált, ha kellett,
meszet kavart és épületanyagot hor-
dott, harcolt a hatalom nagyuraival
és helyi kiskirályaival".

Riporteri örömömre végül az ügy
két kulcsszereplőjével sikerült inter-
jút készítenem. Kiderült, hogy van
remény a tábor újraélesztésére. Hogy
mikor, azt nem lehet tudni, hiszen az
igazságszolgáltatás malmái lassan
örölnék...

Hargita megyének

leg kialakult helyzetet, a status quot akarják fenntartani. A Berczely testvérek, akik perben állnak a megyével, ahogyan a megye mondja, „horribilis” bérleti díjat kérnek az elmúlt három évre, és hozzájuk csatlakozott a perbe a helyben élő Vormair István is. Céljukat, szándékaikat többéves levelezés során sem voltak hajlandók megmondani. Legutóbb eladásra kínálták a 9/24 tulajdon részüket. Az ár szakértői vizsgálat szerint túl magasnak bizonyult. Ezért most a területi megosztás marad, mivel mindenképpen meg akarják szüntetni a vagyonközösséget, ami természetesen jogukban áll.

Ha az örökösök egy része nem hajlandó a művészekkel való „együttélésre”, milyen elképzeléseik vannak a reneszánsz remekmű további felhasználására vonatkozóan?

Nagyon fontos lenne, hogy az átmeneti időben a kastély nyitva legyen a látogatók számára. Ebben az értelemben pozitív választ adtam a Torzsások Egyesület, a jól ismert szárhegyi civil egyesület kezdeményezésére, amely szeretné a kastélyt működtetni az átmeneti idő alatt is, amíg a területi megosztás megtörténik. A cél az, hogy a szárhegyiek ne legyenek kizárva a turisztikai forgalomból. Ahogyan

mindenki tudja, a reneszánsz Lázár-kastély, ahol Bethlen Gábor élt, nevelkedett, a turisták egyik fő attrakciója. Számomra fontos életben tartani minden lehetőséget, ami a helyi lakosok megélhetését, bevételeit segíti.

Túl a jelen nehézségein, biztos vagyok benne, hogy a jövő a jó Isten segítségével mindent sikeresen meg fog oldani a közjó és a magyarság számára. Tervek szerint a kastélyt fog adni egy Erdélyről szóló állandó kiállításnak, ami az első stációja lehet a jövő nemzedékek és a magyarság számára a Székelyföld és Erdély értékeit szolgáló muzeális intézménynek.

LENGYEL LÁSZLÓ

A magyar betegség

Folytatás múlt heti számunkból

A *homo orbanicus* a világot győztesekre és vesztesekre, sikeresekre és sikertelenekre osztja, és az állam dönti el, ki győz, ki veszít. A nemzetállam, sőt, Európa, köteles magánvállalkozását, erőfeszítéseit támogatni. Vannak a társadalom számára hasznosak és haszontalanok, erősek és gyengék, az utóbbiakat társadalmilag és hatalmilag féken kell tartani. A világ van miértünk és nem mi a világért. A tudásnál fontosabb a kapcsolat. Adott szónál az ügyes hazugság. A *homo orbanicus* védelmet kér a piaccal, a világgal szemben az államtól. A kádári kisember 1956-ból és saját élethelyzetéből racionális következtetéseket vont le, saját kisvilága berendezéséhez kicsinyesen alkudozott, realistán egyezkedett, az orbáni középosztály erősen érzelme-, hit- és konfliktus-vezérelt. Felnőtt egy nemzedék, amelynek csak az erő(szak) számít. A Kádár-korban a kisember nem törődött a hatalommal, s a hatalom se a *homo kadicus*-szal. Az elmúlt évtizedben a hatalom személyesen belátogat a magánvilágba és a magánvilágból bekukucskálnak a hatalom ablakán. A kisembernek is törődnie kell Orbánnal, aki minden órában beavatkozik az életébe. Köz- és magánsérelmek, dühök, gyűlölködések és szeretetek keverednek.

Kádárt el lehetett küldeni, de a kádárizmus vírusa a magyarokban lappangott. Orbánból kigyógyulhatna, de a benne élő orbánizmusból, a 2001 óta tartó hamis, álpolgárosodásból nem tud könnyen. A *homo kadicus*, a fogyasztó, életformanacionalista kádári ember ölelkezik az újfogyasztó, etnikai állam-nacionalista *homo orbanicus*-szal. 2014 a valódi kérdések ideje: ha jobb időkben kizártuk a társadalomból a szegényeket, az alul lévőket, mit tesszünk most, amikor a közepén lévőket záródnak ki? Merre folytassa útját a középosztály, amely egy évtizede hagyta magát félrevezetni a gazdasá-

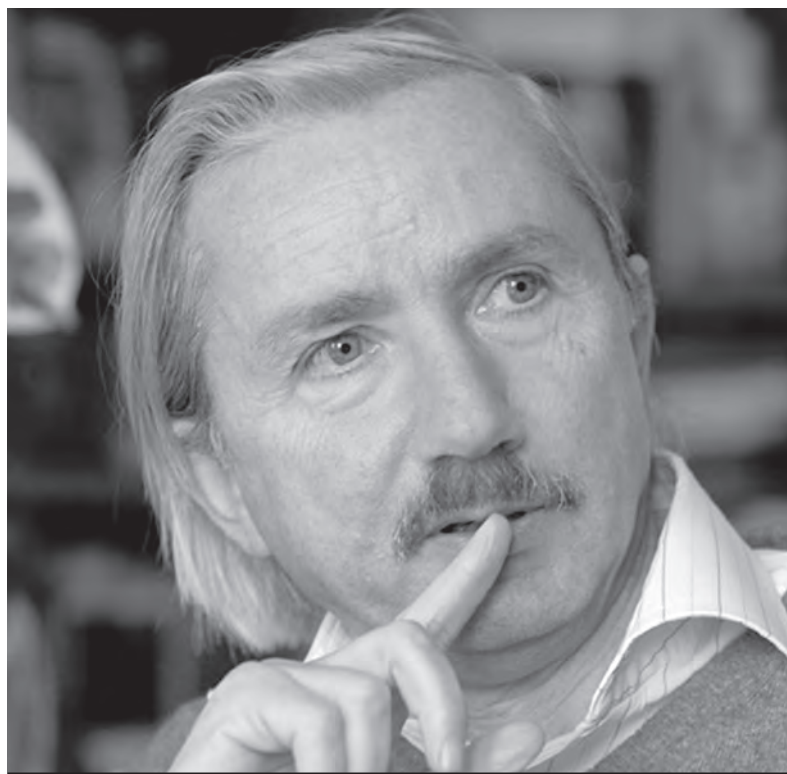
●
A homo kadicusnak nem volt ellensége. A homo orbanicusnak mindenki az ellensége. A kádári kisembert nem üldözték. Az orbáni középosztály úgy hiszi, mindenki üldözi

gi kockázatok vállalásától az ostoba politikai választásokig?

A *homo kadicus*nak nem volt ellensége. A *homo orbanicus*nak mindenki az ellensége. A kádári kisembert nem üldözték. Az orbáni középosztály úgy hiszi, mindenki üldözi. Összeesküdtek ellene Európa, a nagyvilág, a külföldi nagyvállalatok, bankok, a kommunisták, a zsidók, a cigányok. Mindig mindenki becsapja. A *homo kadicus* nem hitt senkiben és semmiben. Nem volt vezetője, maga vezette magát. A *homo orbanicus* hisz. Vezetőre vágyik. Vezérlő eszmére. Érzelmi kielégülésre. Erkölcsi igazolásra. Megváltásra. A *homo kadicus* jól eltájékozódott saját szűk világában. A *homo orbanicus* nincs otthon saját világában. Jelmezeket és maszkokat próbál fel. Orbán jól ismerte föl ezt az érzelmi otthontalanságot, lelki hontalanságot – kinyitotta a nemzetállam ajtaját: gyertek haza. A magyar nem olyan, mint más, különb mindenki másnál. És hideg, üres szobába mentünk, ahol mereven néznek ránk az alkotmány asztala felett.

A társadalom hozzászólt a kettős viselkedéshez, az egymásra kacsintó politikai és gazdasági becsapáshoz. Mindenki tisztában van azzal, hogyan kell politikai hűséget színlelni, hogyan kell szabályokat megkerülni, az államot becsapni. Itt nincs szerződés, szótartás, a tegnapi adott szó, ma semmit se számít. A *homo orbanicus* megtanulta, hogyan kötelező politikai lojalitást mutatni, ha meg akar élni, állásban, közmunkában szeretne maradni. Megértette a jövedelemeltitkolás minden csúcsát csavarását, megtanulta az állami juttatások kikövetelését. Nálunk ez a normalitás.

Miként reagál a *homo orbanicus* a gazdasági és társadalmi válságra? Becsapással és önbecsapással. A válság bekerül a magyar élethazugságok láncolatába. Nekünk, magyaroknak, nincs közünk a holokauszthoz, a németek voltak. Mi nem tehetünk a rákosista kommunizmusról, arról a szovjetek és a zsidó bosszú tehet. Mi ellenállunk a Kádár-rendszerben. Minket kijátszottak és elárultak a rendszerváltással a visszatérő kom-

Lengyel László

munisták és a Nyugat. Mi tisztességesen dolgoztunk, de Európa váltságba jutott, tönkretett minket. Mi jól tesszük, ha mást mondunk Brüsszelben, mint otthon, mást mondunk reggel és mást este, ha erényként mutatjuk be, hogy másokon élőködünk. Még a középosztály is arra biztatja gyermekét: menekülj, ebben az országban nincs jövő! Az ország népe pedig nem fizeti be az adókat és járulékokat, nem fizeti adósságait a hitelezőknek, csak azt a közterhet fizeti háztartásában, amit le lehet kapcsolni, nem ad számlát, becsap. Ül a kávéházban és szid mindenkit, nem bízik senkiben – még magamban se bízom, mondja bizalmasan.

Pretoriánusok kora

Kiépült egy új politikai, társadalmi és gazdasági rendszer. Akár a cezarizmus-bonapartizmus, akár a magyar polip, a maffia-, a klientelista, vagy a pretoriánus állam fogalmával írjuk le ezt a rendszert, bizonyosak lehetünk benne, hogy az európai liberális demokratikus, jogállami, ellensúlyokkal ellenőrzött, tulajdönt és személyi autonómiát tisztelő, felelős és hiteles vezetésű rendszerrel a magyar szemben áll. Orbán először a pártján belül épített le minden ellensúlyt, majd a többpártrendszert változtatta kvázi-egypártrendszerre, a parlamenti ellenzék teljes kizárásával a döntések ellenőrzéséből. Ezt követte az alkotmányos intézmények és a bürokratikus szakértelem ellenőrző, ellensúlyi szerepének csökkentése vagy megszüntetése. A jogi felhatalmazás nélküli megbízottakon és a parlamenti képviselők törvénytervezetein keresztül vezérelvű kormányzás egyetlen szerződést, megállapodást nem tart magára nézve kötelezőnek.

A pretoriánus rendszer a tisztességtelen és átláthatatlan választójoggal lehetővé tette a maga számára a tartós berendezkedést. Az önkormányzatok, a gazdasági szereplők, a szellemi és a médiaelit vagy az alkalmazkodást választják, vagy tartósan kiszorúlnak. A 2014-es második kétharmados győzelem arról győzte meg a nagy szereplőket, hogy a megalkuvás és megalázkodás útját keresék – ezzel stabilizálják a rendszert.

Helyreállt az úr-szolga, patrónus-kliens, egyenlők-egyenlőbbek Horthy- és Kádár-korból ismert viszonyrendszere. Ez a politikai rendszer könyörtelen, szociál-darwinista elvein alapuló társadalompolitikát folytat: a felső, „erős” 15-20%-nak jár jövedelem, vagyon, privilégium, minőségi oktatás, egészségügy, a többi, alsó, „gyenge”, maga tehet róla, hogy nem jutott a felső 15-20%-ba. A bárány és kecske arra született, hogy tigris és hiéna megegyék.

Ez a rendszer természetes módon biztosít átjárást a politikai szerkezet jobboldalán a „kemény jobboldaliság” orbáni kormánypolitikája és a „szélső jobboldaliság” ellenzéki Jobbik-politikája között. Az orbáni „centrális erőter”, vagyis a hatalmi és pénzügyi eszközökkel kialakított tartós fölény munkamegosztást alakít ki a szélsőjobbal: levezetheti az indulatokat, a hatalomra veszélytelen szelepként működhet. Ha valaha Kádár mutathatott rá a rákosistákra – akarjátok őket helyettem?! –, most Orbán mutat rá a Jobbikra: ha én nem vagyok, őket kaphatjátok! És a korrupcióba, tehetetlenségbe süllyedt baloldal képtelen ellenzéki, majd kormányzati alternatívát nyújtani.

Hogyan veszítette el a Nyugat Magyarországot és Magyarország a Nyugatot?

A 2010-es és a 2014-es parlamenti választásokon egy euroszeptikus párt, a Fidesz szerzett kétharmados többséget, és egy Európa-ellenes párt, a Jobbik lett a harmadik erő. Az ellenzéki MSZP választóinak többsége ugyancsak euroszeptikus. Ennek következtében, a magyar országgyűlésben alig néhány képviselő tekinthető a Nyugat, Európa, ezen belül az Európai Unió őszinte hívének. Vajon a politikai osztály növekvő Európa-ellenessége fertőzte meg a választókat, vagy a választók sérelmei, indulatai hatottak a politikai osztályra?

A rendszerváltás idején a magyarok voltak leginkább Európa, a Nyugat hívei, 80%-ot meghaladta az Európához csatlakozni kívánók aránya. Hatalmas várakozás övezte

nemcsak a határok megnyílását, de az életszínvonal és minőség gyors változását. Az 1991-92-es súlyos gazdasági visszaesés, majd az 1995-ös második válság megrendítette, de nem szüntette meg az Európába vetett bizalmat. Az 1989-99-es első évtized a Nyugatba és Európába vetett hit jegyében telt el. A politikai elit többsége közös célként határozta meg az euro-atlanti intézményekbe történő belépést: Magyarország elsőként kezdte meg a csatlakozást. Minta reformország voltunk, ahová áramlott tőke és presztízs.

Nem gazdasági válság és nem az európaiakban való csalódás váltotta ki az euroszeptikizmust. Az 1996-2006 közötti időszak a növekedés és a jövedelembővülés volt, a tőke folyamatosan befelé jött és nem kifelé ment, a korábbi társadalmi egyenlőtlenség csökkenni kezdett, megindult a középosztályosodás. A nyugatellenesség és az euroszeptikizmus a 2000-2001-es kormányzati fordulattal ment végbe, amikor a Polgári Magyarország és a Nemzeti Magyarország kényes egyensúlyát Orbán Viktor és csapata a Nemzeti Magyarország felé toltta el. Előtérbe került a neo-machiavellista politika, a hatalom maximalizálása és a többletjövodelemek nulla-összegű újraelosztása a nemzeti kormány révén. És meghatározóvá vált a választói csoportok célzott jutalmazása és büntetése. Ezzel nemzeti alapon visszatértünk a Kádár-kor lekenyerezés/büntetés, mézesmadzag/furkósbot politikájához.

Orbán erős nemzetállamot, ennek megfelelő hatalmi centralizációt és koncentrációt, vezérelvű politikát tűzött ki célul. 2001. szeptember 11-e hatására arra a következtetésre jutott, hogy eljött a káosz kora, a Nyugatnak bealkonyult, Amerika még magát se tudja megvédeni, Európa tehetetlen. Ki kell használni a nyugati országok megosztottságát, erős és határozott nemzetállammal lehet és kell manőverezni közöttük. A válságban legjobb kormányozni, a szükségállapot teremt igazi manőverezési lehetőséget. A káosz feltételei között kizárólag konfliktusos politikával lehet eredményt elérni – a tárgyalás a gyengeség jele. A választókat elkezdte visszatérlni az állam védte karámba,

Orbán szemében a Nyugat, így az EU olyan érdemi befolyás nélküli tehetetlen intézmény, amely a maas-trichti formai kritériumok betartása esetén fejőstehénként működik

a nacionalizmus és populizmus vált uralkodó politikává a jobboldalon. Orbán előre látta: politikájának igazi korlátja Európa lesz. 2000-es célja az volt, hogy minél nagyobb mozgásteret alakítson ki a maga számára, és új osztozást teremtsen a nemzeti és a nemzetközi tőke között.

A 2002-2010 közötti baloldali politika valamennyi fiaszkóját a Fidesz-ellenzék, majd későbbi kormánypárt egyben Európa és a Nyugat önzéseként, képmutatásaként, a baloldali pártokat az idegen erők ügynökeként mutatta és mutatja be. A Medgyessy-, a Gyurcsány- majd a Bajnai-kormányok hivatkozása Európára, a jogállamiság és a demokrácia, a piac és a magántulajdon értékeire éppen ellentétes hatásokat váltottak ki. Érveket adtak nemcsak e kormányok politikája, de egy képzeletbeli Nyugat és Európa ellenében. Tetézte ezt, hogy a 2006-os belső, majd a 2008-as külső válságok hidegzuhanyként érték a felkészületlen polgárokat, és az ortodox liberális kormánypolitikák nem javították, hanem rontották a helyzetet. A 2008 utáni európai válságkezelés lassúsága és a megszorító politikák kiváltotta sokkok az euró-szeptikus politikai osztály mellé, mögé sorakoztatták a rémült és reményét veszített társadalmat.

A Nyugat elvesztette Magyarországot. A 2010 utáni magyar kormány lemondott az európai beilleszkedési versenyről. Ellentétben a 2008-ban súlyos válságba jutott baltiakkal, akik vállalták az EU és az IMF kemény programját és fölzárkóztak, Magyarország szakított az IMF-fel és elítéli az európai válságkezelő programokat. Lengyelország stratégiai szövetségre lépett Németországgal és Franciaországgal és az európai stabilizáció meghatározó országává vált. A visegrádi országok, a baltiak elérték, hogy szorosan kapcsolódjanak a fejlett északnyugati gazdasági térhez, még Románia is erősen pozícionált gazdasággá vált. Orbán másfelé manőverez. Szemében a Nyugat, így az EU olyan érdeemi befolyás nélküli tehetetlen intézmény, amely a maastrichti formai kritériumok betartása esetén fejőstehénként működik. Ha ehhez még a Fidesz növeli az Európai Néppárt

erejét, és megfogadja, hogy mindig, minden ügyben Németországgal szavaz, azt csinál Magyarországon, amit akar.

Magyarország elvesztette a Nyugatot. Az EU 2013 tavaszáig habozott, hogy mit tegyen a politikailag és gazdaságilag unortodox magyar kormánnyal. Demokráciát, jogállamot és piacot védő üzeneteket, megrovásokat küldtek – eredmény nélkül. Az európai vezetők attól tartottak, hogy a magyar populista politika fertőzővé válik Dél- és Kelet-Európában. De 2013-ra stabilizálták az euróvezetést, Európa választásain mérsékelte és Európa-párti erők győzedelmeskedtek. Orbán maradt, de immár nem jelentett fertőzésveszélyt. Magyarország érdektelenné vált. Rendszerét kiismerték. Bizalom és hitel nincs se a magyar kormány, se Magyarország irányába. Tudomásul vették, hogy formailag teljesítette a kritériumokat, és nincs alternatívája. A merkel „kiülés (Aussitzen)” és a steinmeieri „új Ostpolitik” mindenkinek hagyja, hogy otthon tegyen, amit akar, csak kifelé ne ártson. A magyarok maguk választották sorsukat, ha nekik ez kell, hát tessék, maguknak ártnak.

Európa és a Nyugat semmiféle gyakorlati segítséget nem nyújtott a magyar Európa-barát, demokráciát és jogállamot védő független intézményeknek. Sorsukra hagyta a civil intézményeket, a független sajtót, a szellemi műhelyeket. Nemcsak az osztrák, német, francia, olasz vagy amerikai pénzintézetek, vállalatok vonultak ki minden intézményes támogatásból és tartották magukat ahhoz a renhez, hogy egyetlen hirdetést, megbízást nem adhatnak a kormánnytól független intézménynek, de nincs olyan európai vagy amerikai pénzalap, amely támogatást nyújtana a demokrácia, Európa védelmezőinek. Ha a nyolcvanas évek végén a Soros Alapítvány a szabadság kis szigetét jelentette támogatásaival, ma semmilyen szigetre nem tud a jogállamért harcoló független intézmény vagy személy kikapaszkodni. Emberek százai veszítették el állásaikat, szakmai autonómiák számoltak fel a Nyugat rideg elfordulása mellett: védj Európát, Európa bizonyosan nem fog megvédeni! Osto-

bák! – mondja gúnyosan Orbán – az európai pénzt én kapom, aki Európa ellen beszélek, nem ti, akik mellette. Igaza van.

Van-e remény?

A társadalomnak hét-nyolc évre volt szüksége, hogy kiábránduljon a Kádár-rendszerből, és önálló útra lépjen. Az Orbán-rendszer már csak törzsválasztói bizalmát bírja. A *homo orbanicus* életformáját lehetetlen megvalósítani. A gazdaság a lassú elhalás és a gyors összeomlás alternatívája között tántorog. A források kiapadtak. A politikai rendszer merev: hajolni nem tud, csak törni. Vajon nem a Jobbik, a szélsőségek irányába fog törni?

A demokratikus ellenzék 2014-ben gyengének, széthúzóknak és vezetetlennek bizonyult. A Fidesznek és a Jobbiknak volt világos üzenete, a demokratikus ellenzéknek nem. Mégis teret nyertek a modernizációs központokban. Ha a demokratikus ellenzék meg tud kapaszkodni Budapesten és néhány nagyvárosban az önkormányzati választásokon, akkor 2016-ra megjelenhetnek egy Európa-barát, kormányzóképes, megújult szocialista, liberális és zöld ellenzék csapatai. A közgazdasági, jogi, közigazgatási szakértői eliteket a Fidesz félreállította, ezek készek egy kormányképes ellenzék támogatására. Talán Európa is ráébred: áldoznia kell a független, a civil intézményekre, hogy ne veszítse el végleg Magyarországot.

Magyarország beteg. Gyógyulásának feltétele, hogy szembenézzon betegségével. Vállalnia kell egy kínos és keserves gyógymódot, hogy újra képes legyen egyenrangúan megjeleni az európai országok között. Sziszüphosznak újra fölfelé kell tolnia a lezúdul sziklát, miként történt az 1960-as években a szörnyű megtorlások, a nyolcvanas években a reformok visszacsínálása után. Lesz-e Sziszüphosz, olyan fiatal csapat, akik 2012-ben diákként az utcán tüntettek, de magukra hagyták őket? „Velünk, a / szétdobáltan is egy színre / lépőkkel: / ugyanaz / a sértetlen, / bírhatatlan / fellázadó / bánat.” Paul Celan: Velünk.

**A demokrati-
kus ellenzék
2014-ben
gyengének,
széthúzóknak
és vezetet-
lennek
bizonyult.
A Fidesznek
és a Jobbik-
nak volt
világos
üzenete,
a demokrati-
kus ellenzék-
nek nem**

Nézd, amit nem látsz

Két éve jelent meg Bán Zsófia *Amikor még csak az állatok éltek* című elbeszéléskötete magyarul, idén a Lipcsei Könyvvásáron mutatták be németül (Terézia Mora fordításában), májusban pedig már felkerült a Südwestrundfunk (SWR) német közszolgálati rádió listájára. Ez az egyik legrangosabb válogatás Németországban. Mi a magyarázata ennek a figyelemnek? A téma, és a prózatechnika egyaránt, és még valami, nevezzük a másnak.

A téma nagyon közép-kelet európai, sokszor sokféleképpen megírt családtörténet (azaz mindaz, ami a szétesett, szétszakított családok történetéből rekonstruálható). Háborúk, halálok, menekülések, remények, csalódások, kudarcok és újrakezdések. A magánéletek közé közép-kelet európai ismert (vagy ismertnek vélt) életek ékelődnek, metaforaként, jelként, (elrettentő) példaként. Wilhelm Conrad Röntgen, Rosa Luxemburg és Karády Katalin életének, halálának egy-egy epizódja előtt és után születések, halálok, családi békék és békétlenségek. Mindezek pedig egy-egy képhez (leírt, sőt a szöveg közé illesztett illusztrációként közölt fotóhoz) kötődnek, azokból bomlanak ki.

A próza-technikát pedig a képek leírhatósága (leírhatatlansága), megfajthatósága (megfajthatatlansága), struktúrája adja. Minden képnek van kerete, számtalan kérdés kötődik ahhoz, mi látszik a kereten belül, és mi nem látszik a kereten kívül. Miért éppen a rögzített pillanat? És mi történhetett a nem rögzített pillanatokban, a kép készítése előtt és után? A térben és időben töredékes információk szövődnek össze, vagy éppen ágaznak el történetről történetre, és az olvasó (akinek vélhetően szintén vannak családi fotói, emlékeket, múltmorzsákat őrző fiókjai, hagyatéka) ennek a könyvnek a lapjait is olvasva gyakorolhatja, mit jelent az emlékezés, az értelmezés, a megőrzés, és milyen a felelőssége a tudni nem akarásnak, vagy felejtésnek.

Körülbelül így működik a könyv, az a bizonyos „más” pedig, amely magyarázata lehet a rá irányuló fi-

gyelemnek, az a határ, amely a saját család- és társadalomtörténeteink végéig, és azon túlra vezet. Az ide való eljutásnak egyik módja például az, hogy eltávolít Európától (a kezdetek és végek terepétől, a tetthelytől), az európai történetek egzotikus világokban (nem) lelnek folytatásra. Az egzotikum azonban nem más tájegységet, páratartalmat, fényviszonyokat jelent elsősorban, hanem azt a reményt, hogy nem itt, máshol

(messzebb?) mégiscsak megváltozik a megváltoztathatatlan, elviselhető lesz az elviselhetetlen. Hogy van valamiféle kiút az európai kiútatlanságokból.

Bán Zsófia végigvisz ezen az inkább befelé, mint a földrajzi messzeségbe vezető úton, és szembesít vele, hogy nincs, ott egészen távol, vagy mélyen sincs kiút. Megoldás viszont az, ha minél több szöveget szemügyre vesz az ember, ha tudomásul veszi a kép kereteit, azt is, amit a képen lát (és nem lát), azt is, amit a kereteken túl már nem tudhat.

Karády Katalin immár nem, mint díva, ünnepelt színésznő, nem mint „kommunista kém”, „zsidómentő ribanc” de még csak nem is „szimplán egy rohadt kurva”, hanem kalapárus nő jut el eddig a pontig *A mérég* című novellában. A messzi Városban él, amelynek a nevét ki sem mondja, és szenvedélye az, hogy hétvégenként a kígyóállatkertbe járjon, s időről időre kézbe vegye az állatokat, amelyekről undorodik. „Lassan rájött, hogy valójában a saját viszolygásával nem tud betelni. Avval, hogy van egy hely, amely plasztikussá teszi, ha úgy tetszik, a teatralitás maximális eszközeivel színre viszi, láthatóvá és tapinthatóvá változtatja legtitkosabb lelkiállapotát, az életével szemben érzett viszolygását”.

Mi történik akkor, ha életünk magunk előtt is titkolt, vagy nem értett, nem tudott, nem akart pontjához érünk? Mi az, ami ebből megmutatható? És hogyan? Ez bomlik ki Bán Zsófia novelláskötetéből, apák, anyák, barátok-barátnők, ismerősök és ismeretlenek történeteiből. Ez az a kor, amikor még csak az állatok élnek. Sötétet jelző kígyók, spermatoforákat pumpáló óriáspolipok, és rég elhalt, pótolhatatlan kutyák ideje. Itt vannak köztünk, és bennünk, emberekben, ember-állatokban.

(Bán Zsófia: *Amikor még csak az állatok éltek*. Magvető, 2012, *Als nur die Tiere lebten*, Surhkamp Verlag, 2014, ford. Terézia Mora)

Az olvasó ennek a könyvnek a lapjait is olvasva gyakorolhatja, mit jelent az emlékezés, az értelmezés, a megőrzés, és milyen a felelőssége a tudni nem akarásnak, vagy felejtésnek

SZILÁGYI ALADÁR

Nagyvárad fegyvertelen forradalma

Megtisztelő felkérést kaptam Pék Sándor atyától, Nagyvárad-Újváros plébánosától: Péter I. Zoltán céhbeli társammal közösen állítsunk össze egy emlékkönyvet a Szent László templom megmentésének 50. évfordulójára. Bár elég későn kaptunk megbízatást, elvállaltuk a munkát. Zoltán kollégám megírta a templom építéstörténetét és a plébánia történetét, én pedig korabeli naplók, dokumentumok, későbbi riportok, tanulmányok gyűjtésébe kezdtem, majd oral history formájában igyekeztem megszólaltatni az 1964 pünkösdi vasárnapján elkezdődött dráma még élő tanúit, résztvevőit. A kötetbe részleteket idéztem Beke György Örökmécses. A köztünk élő Szent László király című nagylegzetű riportjából, illetve Hesz Márta, a felejtetetlen Márta nővér korabeli naplójából.

Lassan körvonalazódott a fél évszázada megtörtént csoda: miután a pünkösdhétfő esti szentmisén a lelkész kihirdette, hogy ez volt az utolsó alkalom, bezárják a hatalom által lebontásra ítélt templomot, spontán módon kitört a hívek fegyvertelen forradalma. Nem voltak hajlandók az Isten házáat elhagyni, végül éjfél tájt a plébánosuk többszöri felkérésére távoztak, de körülvették a templomot, és imádkozva, énekelve álltak őrséget körülötte. Az eseménynek hamar híre ment, a kommunista rezsim ijedelmére egyre nőtt a templomvédők tábora, más felekezetű magyar, sőt román nemzeti-szerű polgárok is szolidaritást vállaltak a római katolikus hívekkel. Éjjel-nappal vigyázták Szent László egyházát. Végül a hatóságok bizonyultak gyengébbeknek: három nap elteltével, bukaresti parancsra visszavonták a templomrombolást elrendelő határozatot.

A példátlan összefogás nem maradt visszhang nélkül, híre hamar elterjedt a határokon túlra is, de – amint várható volt – hosszan tartó megtorlás követte. A Securitate fogdmegjei a tömegből is kiemeltek néhány nőt, férfit, idősebbet, fiatalot, másokat pedig az utcán követve igazoltattak, vittek kihallgatásra. Ezek az emberek megúszták néhány napi zaklatással, viszont a titkosrendőrség azonosított, és május 20-22. között letartóztatott egy huszonéves ifjából álló csoportot, olyanokat, akiken megtorolhat-

ta a történeteket. Ugyanis maroknyi fiatalember – többségük nem is volt katolikus vallású! – túl lépte a fohászkodó, egyházi himnuszokat éneklő hívek békés körét: röpcédulákat gyártottak, szórtak városszerte „Ne hagyjátok a templomot elveszni!” „Vallásszabadságot!” „Egyenlő jogokat!” felirattal. Egy feljelentés alapján hamar azonosították őket, a bizonyítékokat is megszerzték a vádemeléshez. Végül négy és fél hónapos kihallgatás, kínzás után az 1964. október hatodika és tizennegyediké között lezajlott tárgyaláson a bukaresti katonai törvényszék tizenhárom ifjút ítélte 4 és 15 év közti börtönbüntetésre. A vád nem a Szent László templom megvédése melletti kiállítás, hanem „a szocialista társadalom elleni

bűnös szövetkezés” volt. Akikre a legnagyobb büntetést szabták, 13-14 évig sínylődtek, előbb a jilavai majd a nagyenyedi börtönben. A rendkívül súlyos ítélet egy olyan korszakban született, amikor Románia megpróbált valamelyest lazítani a diktatúrán. A Gheorghiu-Dej vezette párt és kormány a Szovjetuniótól való távolodással, a Nyugat irányába történő nyitással kísérletezett éppen ezekben a hónapokban. A nyugatiak viszont csak azal a feltétellel voltak hajlandók szóba állni Romániával, ha az összes, börtönökben, kényszermunka-lágerekben sínylődő politikai foglyot szabadon engedi. Mire a váradi ifjakat letartóztatták, megszületett az általános amnesztiát előíró rendelet, éppen vizsgálati fogságuk hónapjai alatt sok tízezernyi politikai elítélt szabadult.

Komoly történelmi feladat volna utána járni: mikor, milyen mértékben jutott a nyugati hatalmak tudomására, hogy Románia jószerevével még nem is alkalmazta az általuk megkövetelt amnesztiát, máris hozzákezdett a börtönök újbóli feltöltéséhez. A CNSAS irattárában fellelhető hatalmas anyag is feldolgozásra vár. Az emlékkönyvvel kapcsolatos kutakodásaim közben döböntem rá, hogy a Szent László templom védelmében mártíriumot szenvedett férfiak tragikus sorsáról szinte semmit nem tudnak a váradlak. Az egyetlen túlélőt pedig nem sikerült szóba bírnom, még ma is fél a nyilvánosság elé lépni...

Az egyetlen túlélőt pedig nem sikerült szóba bírnom, még ma is fél a nyilvánosság elé lépni...

SIKE LAJOS

Dózsa, a rablóvezér?

Divat sok mindent „újszerűen” értelmezni, s lehetőleg elhallgatni a kompromittáló dolgokat. Mint Horthynál a Don-kanyarhoz küldött kétszázézeres magyar hadsereg pusztulását, a zsidótörvényeket és deportálásokat, vagy Nyirő József végsőkéig kitartó nyilas-hűségét. Hogyne, amikor az országgyarapító Horthy ma is megbizseregteni több millió magyar szívét, s Nyirő Uz Bencéje igazi székely legény, ha nem is mérhető Tamási Ábeléhez. Még szerencse, hogy sok esetben az új munkák címéből kiderül: szerzőik alig titkolják, hogy a szenzációkeltés a fő céljuk. Egy kis facsarással királyból késdobáló bohócot, királynőből főkurvát, népvézérből rablóvezért, püspökből harangtolvajt, tábornokból kutyapeccért lehet csinálni. És tovább sorolnám a példákat, ha az erre inspiráló nagy munka, a Meghökkenítő esetek a magyar történelemből kiadvány első kötetét is megkaptam volna, amely 55 esettel hökkenti meg az olvasót, nekem csak a második kötetből jutott, amely mindössze 33-szor hökkentett meg, az ajándékozó 4490 forintjért. Ezért fantáziám is szegényesebb.

Mi tagadás, jókat kuncogtam, amikor megtudtam, miként járt túl egy okos magyar túsza a nagy Szulejman szultán eszén, miért bűnhődött ártatlanul Báthori Anna, miért tartották fogva utolsó Árpád-házi királyunkat és melyik neves magyarunk merte párbajra hívni Rettegett Ivánt. Sajtószabadság van, szíve-joga mindenkinek azt írni amit akar, s azzal szórakoztatni az embereket, amiről úgy gondolja, beveszik. De azért van felelősség is, hogy nem írunk le minden badarságot, ami eszünkbe jut, akkor sem, ha jó pénzért lehet eladni. Szóval olvasgattam ezt-azt a 33 meghökkenítő esetből, ám a Tüzes trón meséje és más Dózsa-mítoszok című fejezeténél kiakadtam, mert olyasmiket tudhattam meg a nagy parasztvezérről, ami az eddig vele kapcsolatos írások alapján soha eszembe nem jutott volna. Azt a kiváló székely katonát, akiről minden történelemtanár megírja, hogy vitézségeért a király többször kitüntetett és nemesi címet ajándékozott neki, primitív embernek és rablógyilkosnak nevezi. Egy állítólag 1507-ből fennmaradt, de a könyvben meg nem nevezett dokumentum szerint „Erdélyország nyilvános rablója volt, aki rablásaival és gyilkosságaival veszélyeztette a székelyek és a szászok békés egymás mellett élését...” A könyv szerzője úgy véli, nincs nyoma annak, hogy bármiféle népboldogító szándékot megfogalmazott volna. A keresztes had élén végzett tevékenységéhez a szellemi töltetet

a környezetében lévő papok adták. A török veszélynek nem tulajdonított különösebb jelentőséget, holott a pápa ezért hirdetett keresztes háborút, a királynak a hadjárat megkezdésére utasító parancsát semmibe vette.” A parasztháború az ő akaratából tört ki, s az ország későbbi sorsának ez volt a legtragikusabb következménye „

Az egészről az jön le, hogy az 1526-os mohácsi katasztrófának Dózsa György volt az oka, lévén kiirtotta az országvédő nemességet. Dózsa kivégzésének Európát megdöbbentő brutalitása is jócskán megszelídítve jelenik meg, a neves történészre, Márki Sándorra hivatkozva, aki vastrón helyett egyszerűen csak széket említ, s az abroncsból készült izzó vaskoronát is csak rövid időre helyezték fejére. Szívesebben hiszek Petőfinek, Adynak és annak a több száz magyar és nem kevés külföldi írónak, költőnek, történésznek, akik nemzetünk valódi tüzes trónját látták abban, ami 1514-ben történt. Még akkor is, ha Petőfi Dózsa után háromszáz évvel írta e sorokat: „Izzó vastrónon őt elégetétek /De szellemét a tűz nem égeté meg.” Egyebek mellett azt sem hiszem, hogy miként a fentebb említett könyv szerzője állítja, Petőfi idézet verse (A nép nevében) a marxizmus hátszelével lett népszerű. Mintha Petőfi után nem lett volna elég nyomor a magyar vidéken! Nem is csak Móricz Zsigmond volt ennek a krónikása. De a frászból is, a marxizmust mostanában mindenre rá lehet húzni? Csak tudnánk akkor, hogy miért egyetemi tárgy ma is sok nyugati univerzításon?

Szinte elhittem, hogy a rablóvezér Dózsa az igazi, amikor nemrég Muzsnay Árpád újságíró és kultúraszervező az éppen 500 éves parasztháború emlékére egy történelmi tanácskozást hozott össze Szatmárnémetiben, amelyen a magyar história és az irodalom több jeles képviselője is részt vett, például R. Vákonyné Ágnes akadémikus és Pomogáts Béla irodalomtörténész. Véleményükből kiderült, Dózsa és parasztháborúja megítélésében nincs semmiféle lényeges változás. Dózsa történelmi értelmezése századokon át annyira foglalkoztatta a kutatókat és a közvéleményt, mint Szent István, Bethlen Gábor, Rákóczi, Széchenyi alakja, s ez máig alig változott. Vagy ahogy Pomogáts fogalmazott: „Tragikus alakja mindig vallomásra és állásfoglalásra készítette költőinket, különösen a XX. században. Igazolva, hogy költészetünk a nemzeti önismeret és a múlttal való szembenézés műhelye volt és marad.”

Dózsa tragikus alakja mindig vallomásra és állásfoglalásra készítette költőinket, különösen a XX. században

Húsz év, ezerötszáz szavalat

Két évtized munkájának értéke nehezen megfogható, főleg ha versekben próbáljuk megadni. De ezerötszáz elmondott vers bizonyára valami. Az idén húszéves borosjenői Horváth Béla szavalóverseny ennyinél tart. Tasnádi-Sáhy Péter írása.

„A múltbéli hozamok nem jelentenek garanciát a jövőbeni hozamokra nézve” – jegyzik meg mindig apró betűvel a befektetési ajánlatokban, és ez a tétel Borosjenő (Ineu) esetében a történelemre is igaz. A mai látogató nehezen tudja elhinni, hogy a település az ókortól kezdve micsoda idők tanúja volt. A rómaiak a Körös-völgy kulcsának tekintették, Marcus Aurelius várat építtetett ide, időszámításunk első századaiban gótok, hunok, avarok verekedtek érte. A XIV. században Zaránd megye székhelye lett, és mivel az 1626-os gyulafehérvári országgyűlés a szomszéd megyét is ehhez csatolta, a ma sokkal nagyobb jelentőséggel bíró Arad, több mint száz éven keresztül, Borosjenőhöz tartozott. 1849. augusztus 21-én itt tette le a fegyvert Vécsey Károly serege, egy másik vértanú, Leiningen-Westerburg Károly pedig 1974-es újratemetéséig a város katolikus templomában nyugodott. Ha a történelmi tényeknél tartunk, azt sem szabad elhallgatni, hogy már 1910-ben is a lakosság hozzávetőleg kétharmada románajkú volt, és ez az arány 1992-re 85 százalékra nőtt, 2011-re pedig valamivel 90 fölé. A tendencia magyar szempontból, történelmi távlatokból nézve, egyértelműnek tűnik. (A maradék tíz százalék ma mintegy 7-800 főnyi magyart jelent.) Ahősök egy része – jellemzően ők kerülnek a kánonokba – igenis számol a trendekkel, másik típusuk viszont magáról ignorálja őket. Nem érdekli, hogy győzhet-e, nem vív háborút senki ellen és semmi mellett, csak cselekszik, ahogy helyesnek tartja.

Kinőtt termék Dr. Vajda Sándor főorvos és neje, Katalin, azt hiszem, az utóbbi csoportba tartoznak. Ők voltak azok, akik 1994-

A legkisebb versmondók egyike

Az első versenyen a hallgatóság egyik tagja, fellelkesülve a magyar verseken, felajánlotta nyereményként a karóráját

ben megálmodták Borosjenő és környékének fiataljai számára a városban született, néhai színész-rendezőről elnevezett Horváth Béla szavalóversenyt, és részben állandó, részben cserélődő támogatói háttérrel ők azok is, akik gondoskodnak róla, hogy minden évben újra és újra megrendezésre kerüljön. Idén, május 3-án, huszadik alkalommal jártak sikerrel, ami már önmagában is becsülendő teljesítmény. Szerencsére Vajda doktor ünnepi köszöntőjében a hosszan sorolt nevek és szervezetek közül a mostanra hagyománnyá vált rendezvény története is kibogarászható. Az első versenyre, amit a református parókián tartottak, 16-an jelentkeztek. Mint a főorvos úr elmondja, anekdota is kötődik a jeles eseményhez: a hallgatóság egyik tagja, fellelkesülve a magyar verseken, fel-

ajánlotta nyereményként a karóráját. Aztán a szavalóverseny hamar fejlődésnek indult, a parókiáról át kellett költözni a helyi tanács kistermébe, ahová már az egész régióból érkeztek versenyezni vágyó diákok. A gyerekek mind jobban megszokták a megmérettetés és a találkozás lehetőségét, mint Vajda Sándor kiemeli, mindehhez olyan tanítókra, óvónénikre és önkéntesekre is szükség volt, akik vállalták a gyerekek tanítását, felkészítését. Bizonyára nekik is köszönhetően, évek múltával a tanács kisterme is szűkösnek bizonyult, így a rendezvény elérkezett a jelenlegi, most már bevettnek számító helyszínre, a Kultúrház dísztermébe. A fénykor a magyarországi székhelyű Erdélyi Szórvány Magyarságért Egyesületével (ESZME) folytatott 10 éves együttműködés időszakára tehető, mint Vajda doktor elmondja, legfőképpen a válság által azóta elsodort szervezet elnök-asszonyának, az ünnepi alkalomra visszalátogató Jilling Erikának köszönhetően, aki áldozatos munkával ez idő alatt a jutalomkönyvek mellé a nyertesek magyarországi táboroztatásáról is gondoskodott. Több mint 100 gyerek vett részt eme boldog tíz év alatt magyarországi kiránduláson, tölthetett egy-egy hetet versmondó táborban. Volt olyan alkalom, hogy 120 versenyzőt kellett meghallgatni az immáron 15 éve Brauch Magda tanárnő által vezetett zsűrinek. Pénzgyűjtés végett több hangversenyt is szerveztek, először 2003-ban, Nagyváradon a Református Püspöki Palotában, Pitti Katalin énekesnő és Ács János zongoraművész részvételével, majd 2005-ben a Budapest Fasori Evangélikus Gyülekezet adott helyt egy adománygyűjtő koncertnek, ahol Tőkés László hirdetett ígét, valamint Kukely Júlia énekelt. 2006-ban megismételték ugyanott, ekkor Tempfli József váradai katolikus püspök volt jelen. 2009-től, az ESZME megszűntével, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat segített két éven keresztül, gyerekek táboroztatásában.

Életet lehel az identitásba Az évek során segített még a Nemzetpolitikai Államtitkárság az anyaországból, Az aradi Szabadság-szobor Alapítvány, a katolikus, illetve a református egyház, a *Nyugati Jelen*, a *Heti Új Szó*, az EMKE és természetesen a Communitas Alapítvány, valamint az Arad megyei RMDSZ is, de a lista így sem teljes. A támogatók sora hosszú és sokszínű, hatalmas érdem egy rendezvény mögé állítani ennyiféle, sokszor egymással nem éppen baráti viszonyt ápoló embert és szervezetet. A siker kulcsa feltehetően Vajda doktor első pillantásra feltűnő szelídségében rejlik. Nehéz elképzelni, hogy valaha követelőzőt volna, inkább csak kért, aztán pedig, mint ahogy most is összegezve, hálásan köszönte a támogatást, tekintet nélkül arra, hogy milyen mértékű volt és lehetőség, avagy érdek híján maradt-e el az idők során. Sokan bizonyára Bognár Levente, Arad megyei RMDSZ elnök köszöntő beszédében elhangzott okfejtését magukénak vallva segítettek: a szavalóverseny az anyanyelv megőrzéséről szól, az pedig elengedhetetlen az identitás megtartásához. Szép és nemes gondolat, de – akár a mostani ünnepi alkalommal elhang-

Jilling Erika (középen) a vetélkedő két résztvevőjével

zott szavakat hallgatva, vagy a szavalóverseny elmúlt húsz éves történetét nézve – csak feltételekkel igaz. Hisz legnagyobb érdemként a főszervező is azt emeli ki, hogy az eltelt két évtized alatt számos barátság kötődött, a fiatalok számon tartják egymást, és ami szintén nagyon fontos, magyarul szólnak egymáshoz. Ez viszont – teszem már én hozzá – nem történetelt meg évente egy délután alatt, kellett a közös felkészülés, illetve a táborok alatt együtt töltött idő, ami motivációként sem volt utolsó a versenyszellem növelésében, illetve életet lehel a nehezen megfogható, de gyakran hangoztatott identitásba.

mondanivalóval bírnak. Elhangzott Roald Dahl *Tanács a televíziózással kapcsolatban* című verse Varró Dániel fordításában (inkább olvass, ne tévézz!), Rónai György *Mondd, szereted az állatokat?* című költeménye (arról szól, hogy miért kell szeretni őket) illetve a szintén kortárs Muhi János: *Mesélj apu-já*, amely olyan kérdéseket sorol, amiket akár sok szavaló is megfogalmazhatna. A többiek jöttek a megszokottal: vagy húsz Kányádi-vers, megszakítva néhány Arany Lacinak-kal, megspékelve a hazaszeretetről egyértelmű utasításokat adó Wass Alberttel és Pósa Lajossal. Produktív beszélgetésekhez, vitákhoz nem a legmegfelelőbb táptalaj. Vajda doktor és neje természetesen minderről nem tehetnek, ők megcselekedték húsz év alatt a tőlük telhetőt és feltehetően annak többszörösét is, ezt az ez idő alatt elhangzott 1500 szavalt igencsak erős érvként támasztja alá. Kérdés, hogy biztos és hasznos támogatás, illetve látható utánpótlás nélkül meddig áll, amit felépítettek. Pedig kár lenne veszni hagyni ezt a húsz évet: nem elhanyagolható tőke, ügyesen be lehetne fektetni némi jövőbeni hozam reményében.

Kérdés, hogy biztos és hasznos támogatás, illetve látható utánpótlás nélkül meddig áll, amit felépítettek

Dr. Vajda Sándor, a borosjenői szavalóverseny alapítója

„Az erdélyi közönség megtalálta magának”

A KiSteHén először 2002-ben robant be a köztudatba, az az évi Sziget Fesztivál reklámdalával, majd 2005-ben jött a mai napig mindenki által ismert Szájbergerek. A nagyváradi Moszkva Kávézóba látogató zenekar gitáros-énekesével, KOLLÁR-KLEMENCZ LÁSZLÓVAL a koncert előtt TASNÁDI-SÁHY PÉTER beszélgetett. Az írásból, figyelmes olvasással még az új album címe is kiderülhet. Esetleg.

Először is elmondanád nekem, hogy hányféle ember van?

Kétféle. Jöhet a következő kérdés.

„Van a jó, aki elsősorban rendes, mindenesetre nem pofázik, csendes” és „van a rossz, akit elsősorban nem ismerek, mindenesetre nem szeretek”. Legalábbis ezt mondjátok az „Olyan izé vagy” című számotokban, amit le tiltottak tavaly ősszel az X-Faktorban. Elmondod, hogy történt?

Hívtak minket a műsorba, és az ajánlottak közül kiválasztották ezt a számot. Fel is vettük – merthogy ezek az extraprodukciók nem élően mennek – de Kolosi Péter programigazgató fél órával az adás előtt le tiltatta. Akkor jött meg külföldről, és feltehetően nem látta korábban.

Mi volt az indoklás?

Azt mondták, kiverte a biztosítékot. Ennyit. Kérdeztük, mit kommunikáljunk, merthogy mi csak álltunk valami kockákon és zenéltünk, a húsz statisztát, akik táncoltak, meg az összes show-elemet ők tették hozzá, de konkrétan nem derült ki, hogy mivel volt baj.

Talán azt gondolták, sértheti a célközönséget...

Lehet ez volt az oka, de a főszereplő nagyon lelkes volt, hetekig

Amit most csinálunk, ahogy kommunikálunk, ahogy kinézünk, egy viszonylag szűk réteget fog csak meg, a nagyközönséget nem

készítették elő. Mellesleg szerintem nekik a botrány sem rossz a nézőszám szempontjából, szóval nem tudom.

Végül pár hétre rá szerepeltetek a Milyen kár című, Erdős Virág szövegéből született számmal, aminek az egyik sora így szól: „milyen kár hogy van még az a pénz”. Ez se hangzik sokkal jobban.

Azt azért tudni kell, hogy a tévé normál esetben nem fizet egy ilyen fellépésért, merthogy hatalmas reklám lehetőséget kapsz, ami valamennyire igaz is. Mi viszont úgy mentünk vissza, hogy kértük a normál gázsinkat, és bementünk ezt a dalt. Rábólintottak.

A felvezető anyagban úgy konferáltak fel benneteket, mint egy minimum interkontinentális bajnok boksztól: platina album, az év dala 2005-ben, európai fesztivál sikerek, amerikai és kanadai turnék. Érzitek magatokat ekkora sztárnak a minden napokban?

Magyarországon nem, Erdélyben néha igen. Azt sem érzem, hogy a té-

vészereplés ezen bármit változtatott volna. Persze a műsornak kellett, hogy sztárok legyünk, vagy legalább annak tűnjünk, és igaz, hogy a turnékat, és nemzetközi szinten futó lemezeket kevesen csinálják meg, de ettől mi még nem vagyunk azok.

Hogy jutottatok ki a nemzetközi porondra?

Talán 2007-ben mentünk ki Berlinbe. Ott megjelent egy lemezünk, ennek kapcsán pedig lett koncertszervező ügynökségünk is, akik Európai turnéra vittek minket. Aztán kikerültünk egy New York-i fesztiválra, ahol összeismerkedtünk egy ottani menedzserrel, aki szervezett ott is két turnét.

A számaitokban a szöveg is nagyon fontos, lefordítottátok őket angolra?

Fele-fele volt kábé az arány.

A rátok jellemző erős társadalomkritika átjött más nyelven, idegen közegekben is?

Nem kérdeztük, de látszottak a reakciók. Az Erdős Virág szövegeken kívül nem foglalkozunk aktuálpolitikai témákkal, a problémák, amikről beszélünk, máshol is érvényesek tudnak lenni.

A nagyközönség tudatában, a sok remek szám ellenére két cím él: az „Één vagyok a Kistehéén” és a „Szájbergerek”. Nem zavaró ez?

Nem feltétlenül. A Magna cum Laudé-s Mező Misivel dolgozom együtt a Budapest Bar projektben, ők kábé ezen a vonalon vannak most is. Nagyon jó fej srác, többek között azért, mert szereti a zenénket. Csak azért említem, mert tegnap Temesváron játszottunk, és kérték tőlünk a *Pálinkadalt*, ami ugye az ő számuk. Valószínűleg

Kollár Klemencz László

ez azért van, mert – ahogy Lovasi (*a Kiscsillag és a Kispál és a Borz frontembere – a szerk.*) mondta nekem egyszer – eleinte mi voltunk a vidék hangja, amiben lehet valami, hisz mérhetetlenül sok falunapon szerepeltünk, a Szájbergereket pedig ma is nyomják lagzikban. Nekem ez kaland volt akkor, de elég hamar meguntam. Az első lemez után el kellett döntenem, hogy megyünk tovább ebbe a – hétköznapiakban elég nyomasztó – szórakoztatóipari irányba, vagy váltunk. Lehet, hogy már luxusbuszban utaznánk és tele lennénk koncertekkel, de mégis az utóbbi mellett döntöttünk, többek között ezért is lettek például tagcserék. Ez azt a furcsa helyzetet eredményezte, hogy amíg ma egy alternatív zenekar vagyunk, olyan számokkal, amik minden egyes tagnak nagyon fontosak, kezelniük kell egy vállalkozásnak, de ettől eltérő múltat is. Játsszunk a Szájbergereket, de teljesen más a hangzása, ez már a mostani zenekaré. Szóval van a múlt, de ez a másik irány sem új már, hisz idén jön ki a harmadik ilyen lemezünk.

Még mindig 2014 a munkacíme, vagy már adatok neki véglegeset?

Még mindig nincs.

(Aztán a koncert utáni buliban beszélgettünk még egy kicsit, és kiderült, hogy mégis van. Az új album címe pedig: KiSTeÉN)

Hogy jön a múlt és a jelen mellé a melankó vonal?

Ez egy harmadik történet, ezeket a számokat próbáltuk a normális koncertjeinken játszani, de nem működik. Ezért kaptak külön projektet.

De honnan jön? A Kistehénben mindenki depressziós?

Amikor letettem a Szájbergereket, már épült egy zenekar, ami pontosan ezeket a melankó dalokat hivatott játszani. Erre kértem feltulajdonképpen a Bujdosót is meg az Árpit is (*Bujdosó János, gitáros és Vajdovich Árpád, basszusgitáros – a szerk.*). Tehát, mondhatni erre castingoltam, aki mosolygott, nem jöhetett a csapatba.

A Kistehén együttes tagjai Nagyváradon, egy Bémer téri erkélyen

Temesvárról jöttök, ma Várad, holnap Szatmárnémeti következik. Elég sokszor vagytok a határnak ezen az oldalán. Ennyire szeretnek benneteket erre felé?

Mondtam már, hogy ez a múlt és jelen dolog még bennem sem teljesen tisztázott, bármennyire próbálok bizonygatni az ellenkezőjét, az itteni közönség fejében viszont rend van ezzel kapcsolatban, sokkal inkább, mint Magyarországon. Márciusban is volt egy ötkoncertes turnénk, gyakorlatilag teltházakkal, és a közönség a régi és a legújabb dalokat egyformán velünk énekelte.

Hogy kerültetek ide?

Talán Nagyváradon játszottunk először valami diákrendezvényen, aztán hívtak a Fél-szigetre. Elkezdtünk idejárni valahogy, és az erdélyi közönség megtalált bennünket magának. Csak okoskodom, de valami olyasmi lehet benne, hogy például a *Gyom nyomja az agyamat* jellegű egyrészt végtelenül egyszerű, másrészt nagyon is progresszív, modern tartalmat tudják dekódolni, igény van rá.

Otthon nem?

Nem igazán. Ott azt mondják, hogy aha, Kistehén, aha, a Szájbergerek, aha azt utálom. Nem hiszik el, hogy már teljesen máshol tartunk.

Érdekes, hogy sok másban el tudják fogadni az akár folyamatos önellentmondást is, de egy zenekari életműben nem tolerálnak egy ilyen váltást.

Azt hiszem, tényleg nem. Vagy az is lehet, hogy igen, de naivitás lenne azt gondolni, hogy az *Olyan izé vagy* – bármilyen népszerű műsorban hangozzon el – tömegekre lesz hatással. A Bálgás srácok mondták, hogy szerintük a *Cimbi vagy, haver vagy, vágjál hátha* szöveget egy ország fogja énekelni, mert annyira jellemző. Ők mai napig játsszák saját koncertjeiket, de messze nem mondható, hogy mindenki ezt fűjné. Manapság az ilyesmire nincs nagy igény. Amit most csinálunk, ahogy kommunikálunk, ahogy kinézünk, egy viszonylag szűk réteget fog csak meg, a nagyközönséget nem.

Kit fog meg? A romkocsmában merengő bölcsészértelmiséget?

Olyasmi. Azt hiszem, elég tudatos, határozott véleménnyel bíró emberek hallgatnak minket, legalábbis én nagyon szeretném ezt gondolni. Ha arra kérnénk Jancsót (*Jancsovcics Máté, dobos – a szerk.*), hogy szociológusként végezzen felmérést egy koncertünk közönségéről, akkor szerintem 10-20 százalék az, aki konkrétan miattunk jön, egy csomó embert ők hoznak, a maradék pedig hallotta, hogy valami nagy buli lesz.

A mostani album ennek fényében megint inkább külföldre készül?

Két hete kint voltunk megint Berlinben, hogy felelevenítsük a kapcsolatokat a koncertszervezőkkel, van esély, hogy megjelenhet német nyelvterületen ősszel az anyag, és akkor tudunk vele Európában koncertezni. Kénytelenek vagyunk más utakat keresni, mert Magyarországon nem tudunk egyelőre kikerülni a megkerülhetetlen, de mellőzött zenekar kategóriából.

Magyarországon nem tudunk egyelőre kikerülni a megkerülhetetlen, de mellőzött zenekar kategóriából

Erdély szerepe a holokausztban

A holokauszt erdélyi vonatkozásáról tartott előadást Tibori Szabó Zoltán újságíró, egyetemi oktató és Gidó Attila, a kolozsvári Kisebbségkutató Intézet kutatója Kolozsváron, az RMDSZ Szabadelvű Kör platformja szervezésében. A holokauszt időszakát és az azt követő eseményeket vázolták fel, az emlékezés, a múlttal való szembenézés fontosságára hívták fel a figyelmet. Szavaikat KUSTÁN MAGYARI ATTILA rögzítette.

Az előadásokat megelőzően Bognár Zoltán, a Szabadelvű Kör elnöke arra hívta fel a figyelmet, az erdélyi események részét képezték az európai történeseknek, a zsidóság mellett romák, fogyatékkal élők, az embertelenség ellen felszólalók is áldozatául estek a náci eszméknek és a cinikus politikának. Az áldozatok előtt kell tisztelegnünk, mondta, felhívni a figyelmet arra, mi történt a múltban, elejét véve a holokauszt megismétlődésének.

Akik senkinek nem kellettek Az erdélyi állapotokat részletezve Tibori Szabó Zoltán a második bécsi döntés utáni időszokról beszélt, az októberi,

**„A tragédiák lényege a rovatokba nem fér be, a veszteséget, a szenvedést a számok, az adatok nem mondják el, segítség nincs”
(egy túlélő vallomása 1946-ból)**

Tibori Szabó Zoltán, Gidó Attila és Bognár Zoltán a Minervaházban tartott megemlékezésen

még katonai közigazgatás alatt álló Csík vármegyében elkövetett atrocitásokkal indítva. A katonai közigazgatás parancsnoka, Édler Elemér ezredes a körülbelül háromszáz lelket számláló csíkszeredai zsidóság képviselőitől többek között hadisarcot, a Horthy-alapba való befizetést követelt. A felszólítottak fizettek volna, de amikor kiderült, hogy nem kapnak számlát, megkezdődtek a problémák. A hatóságok hatvannégy családot szedtek össze, akiket először a Gyimes-völgyébe vittek ki, hogy átzavarjanak a határon. Öt-hat napig lövöldöztek rájuk, a román határőrség ezt észlelte, visszalóttek, így a családok két tűz között próbáltak menekülni. Sokuk eltűnt, akik pedig nem szöktek meg, azokat visszavitték Csíkszeredába, hogy november elején saját költségükön elszállítsák őket egy, ma Ukrajnában lévő településre. Innen a Szovjetunióba próbálták átkényszeríteni őket úgy, hogy egy-egy csoportban ne legyen két személy ugyanabból a családból. A következő négy évet mindössze hárman éltek túl, ukrán és szovjet lágerekben, tőlük tudjuk, hogy szerintük azoknak volt szerencsájuk, akik az utaztatáskor, a kétméteres hóban

megfagytak, vagy akiket szétéptek a vadállatok a Kárpátokban, hiszen a többiekre nehéz sors várt a háború idején.

Akik bíztak Horthyban 1944 márciusában Hitler Németországba kéri Horthyt, ez a pillanat az, amiről jelentősége ellenére keveset tudunk a mai napig. Horthy 17-én este és másnap tárgyal Hitlerrel, a magyar kormányzó visszaemlékezéseiben azt írja ugyan, hogy drasztikusan válaszol Hitlernek, feláll és köszönés nélkül kirohan a teremből, amikor a német fél Magyarország megszállásáról és a magyar kormány menesztéséről beszél, de a történesek és egy későbbi vallomása azt mutatják, beleegyezett százezernyi magyar zsidó átadásába.

Ennek a tárgyalásnak az egyik tétje éppen az volt, hogy Hitler támogassa Horthy dinasztikus ambícióit, ezért ment bele olyan dolgokba, amelyeket talán ő maga is sajnált később, legyen szó akár a magyar zsidóság kiadásáról.

Az érintettek nem tudják, mi készül ellenük, mondta Tibori, főleg a vidéki, kisvárosokban élő zsidók. Bíznak Horthyban, azt mondják róla,

hogy ő egy úriember, aki soha nem szolgáltatna ki idegen hatalomnak egy magyar állampolgárt, csakhogy nem tudták, a sorsuk már meg lett pecsételve 1944 márciusában.

Aki tiltakozott a deportálás ellen

A zsidóság vezetői és a magyar politikai, egyházi elit tagjai pontosan tudták viszont, hogy mi vár a deportáltakra. 1944 április 28-án érkezett meg ugyanis Budapestre az auschwitzi jegyzőkönyvként ismert német okirat, amelyet két szlovák zsidó mondott tollba, és amely arról számolt be, hogy 1942-től mi történt a szlovákiai zsidósággal. A jegyzőkönyvet egy kolozsvári ügyvéd vitte a magyar fővárosba, hogy másnap reggel fel is olvassa a zsidó tanácsban, ahol arról döntöttek, nem tájékoztatják a közösséget, a pánik és a német megtorlás elkerülése miatt. A magyar politikai és egyházi elitnek azonban elküldték a jegyzőkönyvet, így egyházi vezetők, többek között Márton Áron is jelzik már, hogy tudják, mi vár a zsidókra. A kolozsvári püspök levelet is ír a város főispánjának és a rendőrfőnöknek, tiltakozva a deportálás és bánásmód ellen, úgy fogalmazva, „mindnyájunk sorsa is Isten kezében van, nem lehet tehát Isten bosszúállását magunk fejére hívnunk olyan bűnök elkövetésével, amelyeket a katekizmus az égbekiáltó bűnök közé sorol, s amelyeknek földi megtorlása a tapasztalat szerint nem marad el”.

Akik túléltek a világegést A Zsidó Világkongresszus többek között romániai túlélők emlékeit is rögzítette 1946-ban, ezekből válogatott Gidó Attila, a kolozsvári Kisebbségkutató Intézet kutatója.

A kérdőív utolsó kitöltendő felében gondolataikat vethették papírra az emberek, sokuk üresen hagyta ezt a részt, mások füzetlapokat kértek, hogy kifejtjen minden, amit el akarnak mondani. Egy huszonhét éves lány ezt írta: „Hajadon lány vagyok, az egész családom elpusztult, egyedül tértem vissza a deportálásból”, egyebet nem is akart közölni, kivéve, hogy „a tragédiák lényege a rovatokba nem fér be, a veszteséget, a szenvedést a számok, az adatok nem mondják el, segítség nincs”.

Gidó Attila
a kolozsvári
Kisebbségkutató
Intézet munkatársa

„Nem tudom ezt úgy felfogni, hogy játszadózunk az áldozatokkal és a lélekszámokkal, minden egyes ember számít, minden egyes ember érték” (Tibori Szabó Zoltán)

„Lakásunk, kelengyénk, üzletünk nincs többé. Teljesen tönkrementem idegileg és anyagilag. Szülő és támogatás nélkül maradtam. Egyedül”, – írta másvalaki.

Gidó elmondta, a kérdőívekből leszűrhető, hogy a holokausztot általában a középgeneráció élte túl, a gyerekeknek csak akkor volt esélyük, ha nem deportálták őket. Az észak-erdélyi túlélők 59 százaléka a 16 és 35 éves korosztályból került ki, aki 15 év alatti, mindössze 1,2 százalékát tette ki a hazatérőknek. A 36 és 48 évesek közötti személyek a túlélők 29 százalékát jelentették.

Nem voltunk ártatlanok Az előadást követő kötetlen beszélgetésen Tibori Szabó Zoltán kifejtette, van Magyarországon egy olyan trend, amely el akarja magyarázni, hogy a magyarok ártatlanok ebben az ügyben, hiszen csak a német megszállás után történtek tragédiák, de ha kicsit mélyebbre nézünk, akkor látni, hogy a zsidó közösség 65 ezer tagját már kivégezték a németektől függetlenül.

– Nem tudom ezt úgy felfogni, hogy játszadózunk az áldozatokkal és a lélekszámokkal, minden egyes ember számít, minden egyes ember érték. Ha egy ember elveszett, azért is kellene valaki feleljen, persze itt nem felelt soha senki semmiért, a népbírók elítéltek néhány embert, akik éppen nem menekültek el, de azokat is kiengedték néhány év múlva – fogalmazott. – Tehát levizsgáztunk, mi magyarok pedig magunkba kell nézzünk, ezzel a gondolattal meg kell barátkoznunk attól függetlenül, hogy ki mit mond az ártatlanságunkról.

Elmondta, arról sem győzte meg soha senki, hogy esetleg nem éppen mi lehetünk a következő népi áldozatai, elég csak az 1990 márciusi, marosvásárhelyi eseményekre gondolni. Függetlenül a magyarországi véleményektől, nekünk meg kell értenünk, hogy mi történt Erdélyben, a tanulságokat pedig le kell vonnunk, s meg kell követnünk azt a kevés túlélőt, akik köztünk élnek.

Virtuális szerelmek

A szerelem kétoldalú, de mi történik, ha az egyik fél nem ember, hanem egy gép, egy mesterségesen alkotott intelligencia? A Mozimustra új kiadásában KUSTÁN MAGYARI ATTILA e téma kapcsán egy új filmet és – rendhagyó módon – egy sorozat egyik epizódját mutatja be.

A nő: szeresd az operációs rendszert

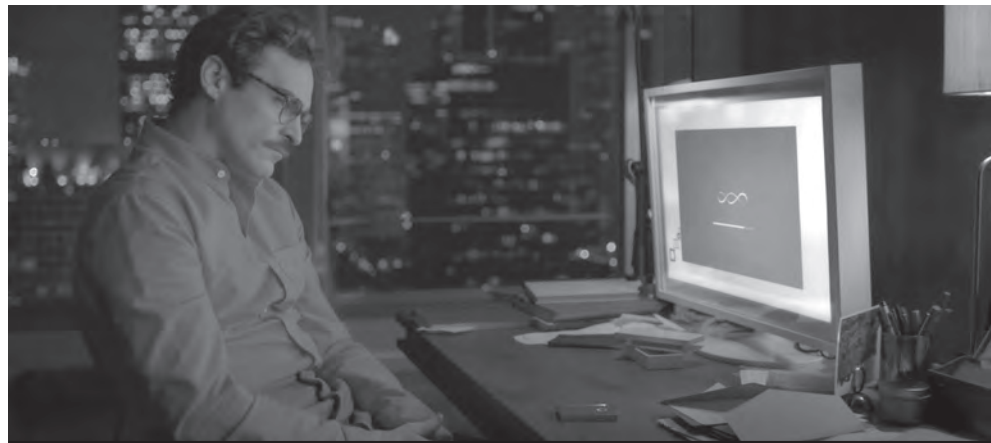
A számítógépek hálátlan szerepe, hogy tűrjék a szidást, az esetleges bilentyűzetsapkodást, de mi történik, ha kedves női hangot és mesterséges intelligenciát kölcsönöznek egy operációs rendszernek, amelynek nem tud ellenállni a magányos férfi?

A *Her* (2013) című, Spike Jonze rendezte film főszereplője, Theodore (Joaquin Phoenix) nehezen viseli válását, egyedül él, magányos, nehezen barátkozik az emberekkel. A közeli jövőben játszódó mindennapok unalmasak számára, esténként virtuális játékokkal üti el az időt, míg egy nap le nem tölt egy mesterséges intelligenciával bíró operációs rendszert: Samantha-t.

A barátságos női hanggal egyre jobban megbarátkozik, és egy idő után már azt sem veszi észre, hogy akibe beleszeretett – és aki viszonzta érzelmeit –, nem is létezik fizikai formájában. Samantha csak egy program, akit ingzsebébe erősítve hordoz körbe, és aki a kamera lenszén keresztül látja a világot. Lehetőségeiket kihasználják, együtt sétálnak mindenhová, kibeszélik a járókelőket, és úgy érzik, igazi szerelem szövődik köztük.

A kérdés mellett nem mehetünk el könnyen: hogy Samantha létezik-e, abban nem kételkedhetünk, hiszen kommunikál Theodore-val, fejlődik, memorizál, kialakult személyisége van. Szerelmük sem lehet tehát illúzió, bár a különleges kapcsolat nem problémamentes.

A film elsősorban a személyre fókuszál, de általános, a mai társadalom számára égető problémákról, az elidegenedéssről, az arctalanságról,

A *Her* című film két főszereplője: az ember és a gép

ezeket a problémákat mégis áttörő, igazi érzelmi kötelékekről szól.

Rögtön visszajövök: élet a gyász után

A *Black Mirror* (Fekete tükör) című, egyelőre mindössze hatrészes sorozat különböző epizódjai egymástól független világokat és történeteket mutatnak be. A *Be Right Back* (Rögtön visszajövök) című rész egy fiatal párt mutat be, akik egészen a fiú haláláig boldogok. A temetésen Martha, a lány egyik barátnője beszél egy új szolgáltatásról, amely a korábbi beszélgetések alapján képes „újjaéleszteni” Ash-t, az elhalálozott szerelmet.

Martha nemet mond az ajánlatra, de mikor barátnője unszolására e-mailt kap a már halott barátjától, chatelni kezd a fiúval.

Közli vele, hogy terhes, ettől a pillanattól fogva pedig éjjel-nappal a virtuális fiúval van együtt, túltéve

magát a gyászon. Miután egy alkalommal szinte összetöri a telefonját, és pánikrohamot kap, a visszatérő fiú hangja közli vele a vállalat új ajánlatát: a mesterséges testet, amelyet róla mintáztak.

Martha belemegy az ajánlatba, és mikor kicsomagolja a régi-új szerelmét, el sem hiszi, hogy újra a szeméibe nézhet. A fiú azonban mégsem az igazi: nem vállal konfliktusokat, mindent úgy tesz, ahogy azt elvárják tőle. Kapcsolatuk megromlik, Martha azt akarja, Ash ugorjon le a szakadék széléről, aki végül az életéért kezd könyörögni.

Ez a furcsa kapcsolat hasonlít a *Her* című filmben megjelenítettre, azonban el is tér attól. Míg a soha nem létező operációs rendszer valódi személyként viselkedik, a valaha élt fiú fizikai mása nem képes önálló gondolkodásra. Az első történetben sikeresen kialakul a szerelem ember és gép között, a második történet a kudarcé.

Az első történetben sikeresen kialakul a szerelem ember és gép között, a második történet a kudarcé

A *Black Mirror* különös párja. Halálán túli boldogtalanság

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Május 30-án, pénteken és június 4-én, szerdán
este 7 órakor – zenés rémtörténet

Stephen Sondheim – Hugh Wheeler

Sweeney Todd

A Fleet Street démoni borbélyja
nagytermi előadás

Rendező: Robert Raponja

A Kolozsvári Magyar Opera

zenekarát Incze G. Katalin vezényli

Román és angol nyelvű feliratozással játszott előadás.

CSAK 15 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

Június 1-jén, vasárnap este 8 órakor

Csipke

stúdióteremben

Rendező: Mezei Kinga

Román nyelvű feliratozással.

Június 3-án, kedden este 8 órakor

Alekszandr Ivanovics Vvegyenszkij

Ivanovék karácsonya

stúdióteremben

Rendező: Urbán András

Román nyelvű feliratozással.

CSAK 18 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

WAJDI MOURWAD

FUTÓTŰZ

I N C E N D I I

TEATRUL MAGHIAR DE STAT
CSIKY GERGELY
ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ
TIMIȘOARA | TEMESVÁR

FORDÍTOTTA / TRADUCEREA ÎN LIMBA MAGHIARĂ: MOLNÁR ZSÓFIA

JÁTSSZÁK / CU: LŐRINCZ RITA, MAGYARI ETELKA, TOKAI ANDREA, MOLNOS ANDRÁS CSABA, ÉDER ENIKŐ,
KISS ATTILA, BANDI ANDRÁS ZSOLT, BORBÉLY B. EMÍLIA, MÁTYÁS ZSOLT IMRE, VASS RICHÁRD,
KOCÁSÁRDI LEVENTE, DUKÁSZ PÉTER, MÁTRAY LÁSZLÓ

RENDEZŐ / REGIA: RADU-ALEXANDRU NICA

DÍSZLETTERVEZŐ / DECORUL: IRINA MOSCU. JELMEZTERVEZŐ / COSTUMELE: IOANA POPESCU.

ZENESZERZŐ / MUZICA & SOUND DESIGN: VLAICU GOLCEA. VILÁGÍTÁSTERVEZŐ / LIGHT DESIGN: LUCIAN MOGA.

RENDEZŐASSZISZTENS / ASISTENT REGIE: DOBRE JÚLIA. ÉNEKHANG / VOCE: ÉDER ENIKŐ.

SPECTACOLUL SE JOACĂ ÎN LIMBA MAGHIARĂ. SE ASIGURĂ TRADUCERE ÎN LIMBA ROMÂNĂ.

Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely din Timișoara este finanțat de Consiliul Local al Municipiului Timișoara. A temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház fenntartója Temesvár Önkormányzata.

